

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΖ

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1968

ΑΡΙΘ. 6

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

«Κρατῶμεν τὰς ὁμολογίας».

Εἰς τὸν Ἀπόστολον τῆς ἑβδομάδος αὐτῆς ὁ θεὸς Παῦλος μᾶς διδάσκει καὶ μᾶς προτρέπει, νὰ «κρατῶμεν τὰς ὁμολογίας». Νὰ εἴμεθα δηλαδή πιστοὶ εἰς τὰς τιμίας θρησκευτικὰς καὶ ἔθνικὰς μας παραδόσεις. Καὶ νὰ ὁμολογῶμεν, μετὰ παρρησίας καὶ «ἔργῳ καὶ λόγῳ», τὴν πίστιν μας. Ἐν δὲ παραστῆ ἀνάγκη, νὰ αἴρωμεν καὶ τὸν Σταυρὸν μας.

Τὸ κάμνομεν ὁμῶς ἡμεῖς ; Δυστυχῶς, ὄχι. Διότι ὅπως διαπιστώνομεν καὶ ἀπὸ τὸν ἡμερήσιον τύπον καὶ ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν γνωριμιῶν μας, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀκόμη ἑβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀναγγέλλονται καὶ πραγματοποιοῦνται χοροὶ καὶ ἐσπερίδες, τόσον εἰς τὰς οἰκογενείας, ὅσον καὶ δημοσιώτερον. Καὶ συνεχίζεται, κατὰ τινὰ τρόπον, ἡ εὐθυμία, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ὁ ἐκτραχηλισμὸς, τῶν Ἀπόκρεω.

Δὲν εἴμεθα — πᾶν ἄλλο — κατὰ τῆς ψυχαγωγούσης τέρψεως. Εἶναι καὶ αὕτη ἀναγκαία· καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχὴν μας αὐτὴν, ἐποχὴν σκληρᾶς βιοπάλης καὶ συνεχοῦς μόχθου.

Ἦδη ἀπὸ τῆς πολιᾶς ἀκόμη ἀρχαιότητος, ὁ μέγας Περικλῆς διακηρύττει εἰς τὸν περίφημον Ἐπιτάφιόν του, πόσον ἀπαραίτητοι εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον «αἱ ἀνάπαυλαι» τῆς γνώμης, αἱ ὅποιοι, ὡς λέγει, «ἐκκρούουν τὸ λυπηρὸν τῆς διανοίας». Ὁ καλὸς Θεὸς ἄλλως τε εἰς τὸν παράδεισον ἐτοποθέτησε τὸν ἄνθρωπον· καὶ δὲν ἐμποδίζει εἰς αὐτὸν τὴν τέρψιν. Ὑπάρχουν ὁμῶς τόσαι καὶ τόσαι τοιαῦται ἀγναί, ὠραῖαι, εὐγενεῖς καὶ ὑψηλαί.

Ἦρχισεν ἤδη ἡ ἀνοιξις, καὶ τὰ πάντα γύρω μας ἐξωραίζονται καὶ ἡμποροῦν νὰ κατευφράνουν τὰς αἰσθήσεις μας. Ἐπειτα ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἱκανοποιήσεις, καὶ ἄλλαι ἡδοναί. Εἶναι αἱ πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ τοιαῦται. Εἶναι αἱ καλλιτεχνικαὶ

καὶ αἱ ἐκ τῆς μελέτης ὠραίων βιβλίων, ποὺ προάγουν τὸν ἐσωτερικὸν μας ἄνθρωπον, τὴν ἠθικὴν μας, τὴν πνευματικότητά μας καὶ τὴν λεπταισθησίαν μας.

Ἄς «κρατῶμεν λοιπὸν τὰς ὁμολογίας». Καὶ ἄς ἀφιερώνωμεν τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Τεσσαρακοστήν, ὅχι εἰς χορευτικὰ ἀνεπίτρεπτα ξεφαντώματα. Ἄλλὰ εἰς ψυχαγωγίας καὶ ἀπολαύσεις πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ποὺ πτερώνουν τὸν νοῦν μας καὶ ἐξάιρουν τὴν «θεῖαν εἰκόνα», τὴν ὁποῖαν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν φέρει.

Οἱ τρεῖς πόλεμοι.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἡ θεοκίνητος αὐτὴ γλῶσσα τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ λόγοι τοῦ ὁποῖου εἶναι θησαυροὶ σοφίας καὶ πίστεως καὶ ἐμπεριέχουν τὰς εὐτυχεστέρας λύσεις τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, ὁμιλῶν περὶ τῶν πολέμων, διακρίνει τρία εἶδη αὐτῶν.

Πρῶτον, τὸν πόλεμον ἐναντίον ἐπιτιθεμένων ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Δεύτερον, τὸν πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ πολῖται μιᾶς χώρας μάχονται καὶ συγκρούονται μεταξύ των. Καὶ τρίτον, τὸν πόλεμον ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔχει πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν πόλεμος, λέγει, ὅταν ὁ λαὸς μάχεται ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν, καὶ διὰ τὴν περισώσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, τὴν πίστιν του καὶ τὰς τιμίας του παραδόσεις, εἶναι καλὸς καὶ ἐπιβεβλημένος. Ὁ δεύτερος, ὅταν οἱ πολῖται μάχονται ἐναντίον τῶν φαύλων καὶ τῶν ἀναρχικῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς ἐνεργείας των καὶ τοὺς λόγους των ἐκθεμελιώνουν καὶ φθείρουν τὴν πολιτείαν, εἶναι ἐπαινετός. Καὶ ὁ τρίτος πόλεμος εἶναι αὐτός, ποὺ διεξάγεται ἐντὸς μας καὶ μέσα εἰς τὰ βᾶθη τῆς ψυχῆς τοῦ καθενός, καὶ στρέφεται ἐναντίον τῶν ἐλαττωμάτων μας, τῶν παθῶν μας καὶ τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ εἶναι διὰ τοῦτο πανευλόγητος, διότι ἐπιδιώκει τὴν ἠθικὴν μας καθαρότητα καὶ μᾶς χαρίζει τελικῶς τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ.

Τὸν τρίτον αὐτὸν πόλεμον πρέπει νὰ τὸν διατηροῦμεν ἀκοίμητον πάντοτε εἰς τὰ βᾶθη μας. Καὶ ὅπως χαρακτηριστικώτατα καὶ ὠραιότατα εἶπεν ὁ ἐθνικὸς μας ποιητὴς Σολωμός· «Πάντα ἀνοιχτὰ καὶ πάντα ἀγρυπνα νὰ εἶναι τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας». Καὶ ὅλως ἰδιαίτερος κατὰ τὰς ἀγίας αὐτὰς ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ποὺ εἶναι περίοδος περισυλλογῆς, ἀνανήψεως, νηστείας καὶ διαρκoῦς προσευχῆς καὶ πνευματικῆς ἀνατάσεως πρὸς τὸν Θεόν· ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐορτάσωμεν πανευφροσύνως τ' ἅγια Πάθη καὶ τὴν λυτρωτικὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ νηστεία.

Ὅπως γράφομεν ἄνωτέρω, ἡ περίοδος τῆς ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἶναι περίοδος περισυλλογῆς καὶ νηστείας καὶ ἐγκρατείας, ἡ ὁποία ἐπακολουθεῖ τὴν συνήθειαν τῶν γαστριμαργικῶν ἀπολαύσεων τῶν Ἀπόκρεω. Δυστυχῶς ὁμως εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς ἡ συνήθεια τῆς νηστείας ὀσημέραι καὶ ἀτονεῖ. Καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ νηστευταί.

Καὶ ὁμως δὲν ὑπάρχει ὀρθότερον μέτρον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας θεοπνευστως καὶ σοφώτατα καθώρισαν τὰ τῆς νηστείας. Διότι καὶ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη σήμερον ὁμοφώνως ἀποδέχεται, ὅτι ἡ γαστριμαργία καὶ ἡ κοιλιοδουλία, ὄχι μόνον εἶναι πηγὴ ἀσθενειῶν ποῦ καταστρέφουν τὴν υγείαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ συχνότατα γίνονται ἀφορμὴ καὶ προῶρων θανάτων. Ἐπιπροσθέτως ὁμως — τὸ καὶ φοβερώτερον — γίνονται πληγὴ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡ λαίμαργος διάθεσις ἀποβαίνει πάθος ἀποκρουστικόν, τὸ ὁποῖον τελικῶς ὑποβιβάζει τὴν πνευματικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ζωῶδη. Διότι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἔλεγεν ἀρχαῖος σοφός, πρέπει νὰ τρώγῃ συμμέτρως καὶ ἐγκρατῶς «διὰ νὰ ζῆ, καὶ ὄχι νὰ ζῆ διὰ νὰ τρώγῃ».

Ὁ γαστριμαργος δὲ καὶ ὁ κοιλιοδουλος, ὡς ἐκ τοῦ στομαχικοῦ του φόρτου, καὶ δυσπεψίαν ἔχει, ἀλλὰ οὔτε καὶ εἶναι δυνατὸν ν' ἀπολαμβάνῃ αἰθρίας πνεύματος καὶ νὰ ἐπιτελῆ, ὡς ἐκ τούτου, ἔργα πνευματικά, καὶ ἔργα ἀγάπης καὶ ἄνωτερου ἠθικοῦ χρέους. Ἡ εὐσπλαγχνία καὶ ἡ φιλαλληλία τοῦ εἶναι ξένα. Καὶ προτιμᾷ νὰ σήπωνται εἰς τὰς ἀποθήκας οἱ καρποὶ τῆς γῆς τοὺς ὁποίους συγκομίζει, παρὰ νὰ διαθέσῃ ἀπὸ τὰς σιταποθήκας του ὀλίγον σῖτον, διὰ νὰ θρέψῃ πεινῶντα «πλησίον» του, ἢ λιμώττοντα ὀρφανὰ χήρας πτωχῆς γυναικός.

Δι' αὐτό, ὁ μὲν ἀρχαῖος ποιητὴς Μένανδρος ἔλεγεν, ὅτι ὁ πολυφάγος «εἶναι ὄλος σῶμα». Ὁ φιλόσοφος Κράτης, ὅτι «εἶναι ὄλος στόμαχος». Ὁ δὲ θεῖος Παῦλος, ὅτι ὁ κοιλιοδουλος ἔχει Θεόν του τὴν κοιλίαν του, καὶ τὸ τέλος του εἶναι ἡ «αἰώνια ἀπώλεια». Ἄς εἴμεθα λοιπὸν ἐγκρατεῖς καὶ νηστευταί, διὰ νὰ ἔχωμεν καὶ σωματικὴν καὶ ψυχικὴν υγείαν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ γίνωμεν, διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἐνάρετοι εἰς τὸν Θεόν.

«Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάς».

Ἐγράφομεν εἰς τὸ παρελθὸν φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου», περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ γίνῃ προσιτὴ εἰς τὸν θρησκευόμενον λαόν μας ἡ ὑπέροχος ὑμνολογία τοῦ Τριωδίου. Καὶ πρὸς τοῦτο ηὐχθήθη-

μεν, νὰ γίνῃ ἐπιλογή καὶ εἰς τὴν καθομιλουμένην ταυτοχρόνως μετάφρασις τῶν κυριωτέρων ὕμνων τῶν ἁγίων καὶ ἐξόχου ἔμπνευσεως ὕμνων τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ὅποιοι κατεκλήθησαν ἀμετρήτους προγονικὰς μας γενεάς, καὶ ἐπτέρωσαν τὸ θρησκευτικὸν των συναίσθημα. Διότι πιστεύομεν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη κοινωνικὴ καὶ ἔθνικὴ, νὰ προσέξωμεν πολὺ περισσότερο τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας καὶ νὰ γίνουσι κτῆμα τοῦ λαοῦ μας οἱ ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ τῆς. Δὲν ἀρκοῦν αἱ θεωρητικαὶ ἀναζητήσεις. Καλαὶ καὶ χρήσιμοι εἶναι ἀναμφιβόλως καὶ αὐταί. Ἀλλὰ ἡ «ἡμέρα κέκλικεν». Καὶ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ μας φλέγεται, καὶ «πεινᾷ καὶ διψᾷ δικαιοσύνην». Καὶ διὰ τοῦτο χαίρομεν εἰλικρινῶς χαρὰν μεγάλην, διότι ὁ λόγιος, εὐσεβὴς καὶ εὐρείας πνευματικότητος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος ἐφιλοτέχνησεν ἕκδοσιν καὶ ταυτοχρόνως μετάφρασιν τῆς ὕμνολογίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἡ ὁποία ὄλως ἐπικαίρως ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν πρὸς χρῆσιν τῶν πιστῶν.

Ἡ ἕκδοσις καὶ εὐχρηστος εἶναι καὶ καλαίσθητος. Τὴν διακρίνει δὲ ἡ σεμνότης, ἡ λεπτολόγος ἀκρίβεια, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐμβρίθεια καὶ πηγαία εὐσέβεια, ποὺ χαρακτηρίζουσι πᾶσαν ἐκδήλωσιν τοῦ διακεκριμένου τούτου κληρικοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐν τῷ συντόμῳ δὲ προλόγῳ του οὗτος ὑπόσχεται, ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ καὶ περαιτέρω ὑπόμνημα ἐπεξηγηματικὸν τῆς ἐκδοθείσης ὕμνολογίας. Τὸ εὐχόμεθα, καὶ τὸ ἀναμένομεν. Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς μεταφράσεως, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, θὰ τὴν ἠθέλαμεν ἀπλουστέραν, ἐφ' ὅσον ἀπευθύνεται εἰς τὰ εὐρύτατα στρώματα τοῦ λαοῦ μας.

Ἄρθρον ἐνέργεια.

Ἡ ζωὴ, ὅπως συχνότατα ἐλέχθη, συνεχίζει τὴν πορείαν τῆς, μὲ τὸν αὐτὸν πάντοτε ἀδιατάρακτον, ἢ ἐλαφρῶς ἐκάστοτε ἐναλλασσόμενον ρυθμὸν. Καὶ τὰ γεγονότα ἐπαναλαμβάνονται συχνότατα, σχεδὸν αὐτούσια, ἢ μὲ μικρὰς παραλλαγὰς. Πλάνα καὶ ἐμφιλοχωροῦν ἐνίοτε εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κρίσεις καὶ ἀποφάσεις. Πλάνα ὅμως συγγνωσταί, ἐφ' ὅσον τὰς διακρίνει ἡ καλὴ πίστις· καὶ ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἐπανορθοῦνται προθύμως, δοθείσης εὐκαιρίας.

Καὶ γράφομεν ταῦτα, διότι εἶναι ὄντως ἐκδήλωσις ὑψηλοφροσύνης καὶ ἐνέργεια ἀποπνεύουσα Χριστιανικὸν ἄρωμα ἢ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἀναθεωρηθῶν καὶ ἐπανεξετασθῶν αἱ ἀπολύσεις ὑπαλλήλων, οἱ ὅποιοι ἀπεμακρύνθησαν

τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, κατόπιν ἀνακριβῶν εἰσηγήσεων, ἢ ψευδῶν ἐναντίον των καταγγελιῶν.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἄλλως τε ἤνθισεν κάποτε ἐξαιρέτως ἢ διαβολή. Καὶ ἡ λέξις σ υ κ ο φ ἄ ν τ η ς ἔχει ὡς γνωστόν, τὴν ἀρχὴν της, ἀπὸ τοὺς ψευδῶς καταγγέλλοντας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀποκρύψεις ἢ λαθραίας ἐξαγωγὰς σύκων — τῶν περιφήμων ἀττικῶν ἰσχάδων —, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀπογορευθῆ.

Ἄς μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ μέγας οὔτος καὶ ἀνυπέρβλητος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας, κατηγορήθη κάποτε ἀπὸ ἐμπαθεῖς ἐχθροὺς του ὡς κλέπτῃς· καὶ ὅτι ἐνοσφίσθη δῆθεν ποσὸν ποῦ προῆλθεν ἐκ τῆς πωλήσεως μαρμάρων τινῶν, ποῦ προωρίζοντο διὰ τὴν πλακόστρωσιν τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ! Καὶ ἀκόμη καὶ ὡς βλάσφημος· διότι ἐξεφράσθη δῆθεν ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τινὰ λόγον του, ὅτι δὲν προσηυχῆθη καλῶς εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἰσηκούσθη ἀπὸ τὸν Οὐράνιον Πατέρα του !

Ἄς τοὺς μιμηθοῦν.

Ἡ Πανελληνίος ἔνωσις αἰμοδοτῶν μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι εἰς Ρόδον, προκειμένου νὰ προβῆ εἰς ἐγχείρησιν πτωχὸς ἀσθενής, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην αἰμοδοσίας ἔσπευσαν — τὴν Καθαρὰν Δευτέραν — πολλοὶ συμπολίται καὶ προσέφεραν, μὲ χαρὰν καὶ μὲ ἐνθουσιασμόν, τὸ αἷμα των πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς υγείας του.

Τὸ γεγονός εἶναι συγκινητικόν, ἀξιομίμητον καὶ ἄξιον πάσης ἐξάρσεως. Ἀποτελεῖ δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τὴν ὠραιότεραν καὶ ὑψηλότεραν λατρευτικὴν ἐκδήλωσιν πρὸς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξεν «ἀσθενὴς ἦμην καὶ ἐπεσκέψασθέ με».

Δυστυχῶς, ἐκ πολλῶν αἰτίων, ἀνεπτύχθη πολὺ καὶ εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη ὁ ἐγωπαθὴς ὑλισμὸς· καὶ τὸ ἀτομικὸν καὶ μόνον συμφέρον ρυθμίζει, κατὰ κανόνα, τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀτόμων. Πολλά, ὅπως προείπομεν, εἶναι τὰ αἴτια. Καὶ πολλοὶ οἱ πταίσαντες. Καὶ ἰδίως αἱ ἡγετικά τάξεις, αἱ ὁποῖαι σπανιώτατα ἔδωκαν εἰς τὸν λαόν μας παραδείγματα ἐξάρσεως ὑπεράνω τῶν στενῶν καὶ ἀποπνικτικῶν συμφερόντων καὶ ἐξηρμένης αὐτοθυσίας. Καὶ διὰ τοῦτο ὀρθότατα ἐτονίσθη πρὸ ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ὅτι αὐταὶ καὶ πάλιν κυρίως, πρέπει νὰ δώσουν τὸ ὑψηλὸν παράδειγμα καὶ νὰ ἐπιδείξουν αὐτοθυσίαν.

Καὶ ἰδοῦ, ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ εὐσεβεῖς αἱματοδοταὶ τῆς Ρόδου τοὺς προλαμβάνουν, προσφέροντες μὲ τόσην συγκινητικὴν προθυμίαν τὸ αἷμα των. Ἄς τοὺς μιμηθοῦν λοιπόν. Καὶ ἐπὶ ταῖς ἐπικειμέναις ἑορταῖς, ἅς δώσουν καὶ αὐτοί, μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ὅ,τι ἤμποροῦν ἀπὸ τὸ περισσεῦον χρῆμα τους· διὰ νὰ μὴν ὑπάρξῃ, κατὰ τὸ δυνατὸν οὔτε εἰς πτωχὸς καὶ στερούμενος κατ' αὐτάς· καὶ νὰ ἑορτάσωμεν οὕτω ὅλοι ἐν χαρᾷ, τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μας.

“Ὅπως οἱ ἀκαλλιέργητοι ἀγροί.

Καὶ σχετικῶς πρὸς τ' ἀνωτέρω λέγομεν καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅταν δηλαδὴ βλέπωμεν εἰς τὸν φυσικὸν γύρω μας κόσμον ἕνα φαινόμενον, ὅπως εἶναι ἡ ἔκρηξις ἐνὸς ἡφαιστείου, ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐσωτερικῆς ἐνεργείας πού τὸ ἐδημιούργησε· καὶ ὅτι εἶναι μία ἀποχαλίνωσις δυνάμεων καὶ στοιχείων, πού ἕως τὴν στιγμὴν ἐκείνην παρέμεναν ἀδρανῆ καὶ ἀνεκδήλωτα.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰ φαινόμενα τῆς ψυχῆς μας. Εἶναι καὶ αὐτὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐκδηλώσεις μιᾶς ψυχικῆς πραγματικότητος, πού εὐρίσκεται κρυμμένη εἰς τὰ βᾶθη μας, καὶ ἐκδηλώνεται εἰς πράξεις καὶ ἐνεργείας, πού ἀναλόγως τοῦ ψυχικοῦ μας περιεχομένου εἶναι καλαὶ ἢ κακαί.

Διότι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι στίβος ἐνεργειῶν πού ἀντιμάχονται μεταξύ των. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς χαρακτήρ, προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον, καὶ ἀπὸ τὰ συναισθήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διακατέχεται. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει νὰ φροντίζωμεν ἀγρύπνως καὶ μ' ἐπιμέλειαν, ὅπως ὁ ἐσωτερικὸς μας κόσμος προσανατολίζεται πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιον πρὸς τὸν Ἥλιον. Ὅταν ὁμως μᾶς ἀπορροφοῦν συνεχῶς αἱ βιοτικαὶ μας φροντίδες καὶ μέριμναι, καὶ δὲν εὐρίσκωμεν καιρὸν οὔτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ὑπάγωμεν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας τῆς ἀναπαύσεώς μας, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τότε θριαμβεύουν αἱ κακαὶ μας ἐξεις καὶ ροπαί. Καὶ τότε φυσικῶς καὶ τὸ ψυχικὸν μας ἔδαφος πού παραμένει ἀκαλλιέργητον ἀναδίδει ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ὅπως καὶ οἱ ἀκαλλιέργητοι ἀγροί.

Τέκνα ὑπακοῆς.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα συρρέουν, ὡς γνωστὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς πλήθη λαοῦ, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους δὲν ἐκκλησιάζονται τακτικῶς. Εἶναι λοιπόν εὐ-

καιρία, εἰς τὰ κηρύγματα πού γίνονται κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, νὰ ὑπογραμμισθῇ τὸ διαπραττόμενον ἄτοπον εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ ἐκκλησιάσματος. Καὶ νὰ ὑπομνησθῇ, μὲ τόνον ἀφυπνιστικὸν καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν ψυχολογικὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς παρουσίας των εἰς τὸν ναόν, ὅτι ὁ πραγματικὸς Χριστιανὸς δὲν συναντᾶται μὲ τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς μεγάλας μόνον ἡμέρας τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. Ἀλλὰ ἐκκλησιάζεται τακτικῶς, ἀποδεικνύων οὕτω, ὅτι εἶναι ὄντως «οἰκείος τοῦ Θεοῦ».

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀναμφιβόλως Πανάγαθος, καὶ μᾶς θέλει τέκνα του, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἀναμένει καὶ ἀπεκδέχεται τὴν ζῶσαν, καὶ ἐνεργὸν ἐκδήλωσιν τοῦ σεβασμοῦ μας, τῆς στοργῆς μας καὶ τῆς λατρείας μας πρὸς Αὐτόν. Καὶ δὲν εἶναι βεβαίως τοιαύτη, ἢ ἀμέλειά μας νὰ ἐπισκεπτώμεθα τὸν Οἶκόν του. Οὔτε καὶ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ κάμνωμεν ὅ,τι θέλομεν. Καὶ ἄς μὴν λησμονώμεν, ὅτι εἶναι μὲν πανάγαθος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ δίκαιος καὶ ἀμερόληπτος κριτής, πού θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα μας κατὰ τὰ ἔργα του. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μᾶς τὸ ἐνθυμίζει αὐτὸ εἰς τὴν πρώτην Καθολικὴν ἐπιστολήν του καὶ μᾶς προτρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας τὴν δικαιοσύνην του, καὶ νὰ εἴμεθα τέκνα ὑπακοῆς κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον μας.

Τὸ προγαμιαῖον πιστοποιητικόν.

Εἶναι κατὰ πάντα ἀξιέπαινος ἢ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ληφθεῖσα ἀπόφασις θεσπίσεως καὶ εἰς τὴν χώραν μας προγαμιαίου ἱατρικοῦ πιστοποιητικοῦ. Πρόκειται περὶ εὐγονικοῦ μέτρου, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς προηγμένας χώρας, ἢ δὲ πρᾶξις ἔχει ἀποδείξει, ὅτι οὐδεὶς σοβαρὸς λόγος ὑφίσταται διὰ νὰ θέσῃ ὑπὸ ἀμφιβολίαν, ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὰ λεπτότερα κριτήρια τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς, τὴν θεμιτότητα καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ μέτρου τούτου.

Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων ἄλλως τε εἰς ἃς προέβη διὰ τοῦ ἡμερησίου τύπου ὁ Ὑπουργὸς Ὑγιεινῆς, προκύπτει ὅτι διὰ τοῦ θεσπίζοντος τὸ προγαμιαῖον ἱατρικὸν πιστοποιητικὸν Νόμου, ἔχουν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξασφαλίζουν τὴν ἐλευθερίαν ἀποφάσεως τῶν μελλονύμφων καὶ τὸ περὶ τὰ πρόσωπά των ἀπόρρητον. Ψυχολογικῶς λοιπὸν δὲν ὑπάρχουν δυσκολίαι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου, ἐνῶ ἡ στατιστικὴ ἀπρόσωπος πληροφοριοδότησις τῆς πολιτείας, ἢ προληπτικοῦ χαρακτῆρος διαφώτισις ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ καὶ ἢ εἰς

τὴν προαίρεσιν τῶν ἰδίων τῶν ἐνδιαφερομένων ἐγκειμένη ματαίωσις ἀκαταλλήλων εὐγονικῶς γάμων, θὰ εἶναι οὐσιῶδες κέρδος διὰ τὸ ἔθνικόν σύνολον καὶ τὴν φυλετικὴν μας ἰκμάδα.

Ἡ ἐξομολόγησις τῶν παιδιῶν.

Ἰδιαίτερος τομεὺς εἰς τὴν ἐξομολογητικὴν εἶναι ὁ ἀφορῶν τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας εἰς τὰ παιδιά. Ἡ ἐξομολόγησις εἰς αὐτὰ καὶ δὴ κατὰ ἡλικίας ἔχει ἰδιομορφίας, τὰς ὁποίας ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ λάβῃ προσεκτικῶς ὑπ' ὄψιν. Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία πρὸ ἐτῶν εἶχεν ἐκδώσει καθοδηγητικὸν φυλλάδιον ἐν προκειμένῳ, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμότης ἐξετιμήθη εἰς τὰ πράγματα. Δὲν θὰ ἦτο καθόλου πολυτέλεια νὰ δοθῆ ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας Διευθύνσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καί, ἐκ μέρους τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν δι' ἐκάστην ἔδραν, ἰδιαίτερα ἐπὶ πλέον μέριμνα διὰ τὴν πληρεστέραν ἐνημέρωσιν τῶν πνευματικῶν μας σχετικῶς πρὸς τὸν τομέα αὐτόν. Χάρις εἰς τὸ ἑλληνικὸν χριστιανικὸν σπῆτι καὶ εἰς τὸ ἔργον τῶν κατηχητικῶν Σχολείων, δὲν εἶναι καθόλου μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν ποὺ προσέρχονται τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως. Τὸ θέμα λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἀπλή παρωνυχίς, ἀλλ' ἀπαιτεῖ ἐνδιαφέρον ἐπείγουσης φύσεως ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας.

Γραπτὰ κηρύγματα.

Τὸ θεῖον κήρυγμα εἶναι ἀρκετὰ πυκνόν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἀλλὰ ὄχι εἰς τὸν ἀπαιτούμενον βαθμόν. Ἡ ὑπαιθρος ἰδίως τὸ στερεῖται. Ὑπάρχουν περιφέρειαι, ὅπου σπανιώτατα τοῦτο ἀκούεται. Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον λοιπὸν, ἂν οἱ ἐφημέριοι ποὺ δὲν ἔχουν τὴν κατάρτισιν διὰ νὰ διδάσκουν τὸ ποίμνιόν των ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἐφωδιάζοντο διὰ Κυριακοδρομίων συντασσομένων πρὸς τοῦτο· διὰ νὰ ἀναγινώσκουν εἰς τὸ ἐκκλησίασμα ἕν ἀπλοῦν, εὐληπτον καὶ σύντομον κήρυγμα ἐκάστην Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν. Τινὲς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἔχουν ἤδη προνοήσει διὰ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν ποὺ μὲ τοιαῦτα γραπτὰ κηρύγματα τροφοδοτοῦν τακτικῶς ὅλας τὰς ἐνορίας των. Διὰ νὰ γενικευθῆ τὸ μέτρον πρέπει νὰ ἀναλάβῃ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τὴν σύντακιν, ἐκδοσιν καὶ διανομὴν τῶν μνημονευθέντων Κυριακοδρομίων καὶ Ἑορτοδρομίων.

ΣΤΗΝ ΕΛΗΑ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Τὴν ἱερόν σου τὴ ζωὴ, ποὺ χαίρεσαι δετὴ
μ' ἓνα φτενὸ χωράφι,
δίχως καθόλον νὰ λογαῖς τὴ Μοίρα, δυνατή,
κι' ἄν γράφη, κι' ἄν ξεγράφη·

Στὴ λείπτωρή μου καὶ λισβή, στὴ σκλάβά μου ψυχῇ
στὸ νόμο καὶ στὴν τάξη,
ποὺ ζῆ μὲ τὸ τρομόκαρδο καὶ τὴν ἀπαντοχή,
μὴ βρέξη καὶ μὴ στάξη·

Εἰκόνα μου τὴν ἔταξα· κι' ὡς λόγγο τὴν κρατῶ
στὴν ἀφεγγή μου γνώση.
Καὶ λέω, σὰν τὰ κλώνια σου καὶ τὴν κορμοδεσιὰ
νὰ σοῦ ῥμοιαζα στὴ βιώση!...

Σὰν γερακίνα, ποὺ κρατᾷ στὰ νύχια τῆς πουλί,
τὴ γῆ τὴν πλοκαμιζέεις.
Κι' ὅσο βυζαίνεις καὶ τρυγᾷς τὸ γῶμα πιὸ πολὺ,
τόσο ψηλοκορφίζεις.

Κι' ἀπλώνεις σταχτογάλαζους κρατῆρες τὰ κλαδιά,
καὶ πίνεις φῶς μελάτο·
καὶ τ' οὐρανοῦ τ' ἀπέριορα σοῦ θρέφουν τὴν καρδιά,
νικῆτρα τοῦ θανάτου.

Καὶ μοιάζεις τὸ χιλιόχρονο βουνὸ τ' Αἰ—Νηγιᾶ,
ποὺ μπεφαρδᾷ τὸν Ἄδη.
Ἐκεῖνο δίνει τὴ βοσκὴ γιὰ τὴ φτωχολογία·
κι' ἐσὺ θροφή τὸ λάδι.

Κι' ἀκόμη στὴν ἀνώτατην ὑψώνεσαι χαρά,
καὶ ξέρεις νὰ πεθαίνης.
Καὶ δίνουνε τὰ κλώνια σου φῶς ἱλαρό, ξερό,
καὶ λάμπεις· καὶ ζεσταίνεις.

Γι' αὐτὸ θεόβγαλτο δενδρό, κι' ὡς λόγγο σὲ κρατῶ
στὴν ἀφεγγή μου γνώση.
Καὶ λέω, τάχα νᾶτανε κι' ἐμένα βολετό,
νὰ σοῦ ῥμοιαζα στὴ βιώση!

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Ὁ Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ἡ οὐσία τῆς ὀρθοδόξου λατρείας εἶναι τὸ «ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», ἔλεγε χαρακτηριστικῶς: «Ἐκκλησία ἐστὶ ναὸς Θεοῦ, τέμενος ἅγιον, οἶκος προσευχῆς, συνάθροισις λαοῦ, σῶμα Χριστοῦ· ὄνομα αὐτῆς νύμφη Χριστοῦ τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος Αὐτοῦ καθαρθεῖσα, καὶ τῷ αἵματι ραντισθεῖσα τῷ Αὐτοῦ, καὶ νυμφικῶς ἐστολισμένη, καὶ τῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μύρῳ σφραγιζομένη... Ἐκκλησία ἐστὶν ἐπίγειος οὐρανός, ἐν ἧ ὁ ἐπουράνιος Θεὸς ἐνοικεῖ καὶ ἐμπεριπατεῖ, ἀντιτυποῦσα τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, δεδοξασμένη ὑπὲρ τὴν σκηνὴν τοῦ Μωυσέως, ἐν πατριάρχαις προτυπωθεῖσα, ἐν ἀποστόλοις θεμελιωθεῖσα, ἐν ἧ τὸ ἰλαστήριον καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἐν προφήταις κηρυχθεῖσα, ἐν ἱεράρχαις κατακοσμηθεῖσα καὶ ἐν μάρτυσι τελειωθεῖσα καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτῶν λειψάνοις ἐνθρονισθεῖσα. Ἐκκλησία ἐστὶν οἶκος θεϊκὸς ἐνθα ἡ μυστικὴ ζωοθυσία γέγονε καὶ τὰ ἔνδον τοῦ ἱερατείου τὸ ἅγιον σπῆλαιον, ἐνθα ὁ τάφος καὶ ἡ τράπεζα ἡ ψυχοτρόφος καὶ ζωοποιὸς καὶ οἱ ἐν αὐτῇ μαργαρίται τὰ θεῖα δόγματα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ». Ἀληθῶς! Διὰ τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας ὁ οὐρανὸς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς γῆς.

Ἀκριβέστερον, τὸ βαθύτερον νόημα τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ποδηγετεῖ ἡμᾶς, ἵνα, μετέχοντες τοῦ μυστικοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνδύομεθα διὰ τοῦ βαπτίσματος, «κεκαθαρμέναις διανοαῖς συμπορευθῶμεν αὐτῷ καὶ συσταυρωθῶμεν καὶ νεκρωθῶμεν δι' αὐτὸν ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς, ἵνα καὶ συζήσωμεν».

Ἡ Ὁρθόδοξος λατρεία δὲν ἀντικατοπτρίζει ἢ ὑπενθυμίζει ἀπλῶς δι' ἡμᾶς τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος, οὔτε εἶναι μόνον μία ἀπλῆ ἀνάμνησις καὶ ἐποπτικὴ τρόπον τινὰ διδασκαλία τῆς ἐν γένει ζωῆς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ παρουσιάζει τὸ ἔργον καὶ τὴν ζωὴν ταύτην ὡς μίαν πραγματικότητα ζῶσαν καὶ πλήρη μυστηριώδους παρουσίας, ἣτις πραγματικότης ἀνανεοῦται πρὸς χάριν ἡμῶν καὶ συνεχίζεται εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, εἰς τὰ μυστήρια, εἰς τὰς ποικίλας ἱεράς ἀκολουθίας καὶ εἰς τὰς ἐορτὰς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Ἡ Θεῖα Λειτουργία ἰδίως, ὡς κατέδειξαν αἱ νεώτεραι λειτουργικαὶ ἔρευναι, παρουσιάζει τὸν Χριστὸν νὰ προφητεῦται ὑπὸ τῶν ψαλμῶν καὶ ἀναγνωσμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, νὰ εἰσέρχηται εἰς τὴν δημοσίαν δρᾶσίν Του, νὰ κηρύττη καὶ νὰ κηρύττηται, νὰ ἐλεῇ

τούς κατηγουμένους και τούς μετανοοῦντας, νά χορηγήῃ εἰς ἡμᾶς πρὸς μετάληψιν τὸ σῶμα και τὸ αἷμά Του, νά ἀποθνήσκῃ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, νά ἐνταφιάζῃται, νά ἀνίσταται και νά ἀναλαμβάνηται εἰς τούς οὐρανούς. "Ὡστε διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐν πνεύματι λατρείας και βιώσεως τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου αὐτῆς «συναπερχόμεθα Χριστῷ πρὸς τὸ Θεῖον Πάθος», συσταυρούμεθα και συνενταφιαζόμεθα αὐτῷ, «ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, οὕτω και ἡμεῖς ἐν κ α ι ν ὀ τ η τ ι ζ ῶ ῃ ς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. στ', 4). Τοιουτοτρόπως, ὄντες νεκροὶ τοῖς παραπτώμασι, συζωποιοῦμεθα τῷ Χριστῷ και συνεγειρόμεθα και συγκαθήμεθα ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Ἐφ. β', 6). Ἰδίως μὲ τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν οἱ πιστοὶ παρακάθηνται εἰς τὴν «ψυχοτρόφον τράπεζαν», ποτίζονται «ἐκ τοῦ κρατῆρος τῆς ἀμβροσίας» και τοῦ «ποτηρίου τῆς εὐφροσύνης», ἐνοῦνται μυστικῶς μετὰ τοῦ Χριστοῦ, "Ὅστις, κατὰ τὸν Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν, «ζωῆς θείας ποιεῖται μετάδοσιν, ἐδώδιμον ἑαυτὸν ἐργαζόμενος... ποιότητι θεῖα πρὸς θ έ ο σ ι ν μετακερνῶν τούς ἐσθίοντας».

Γενικῶς ἡ μετὰ κατανοήσεως βίωσις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νά ἐπανακτήσωμεν ὅ,τι διὰ τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν ἀπωλέσαμεν και εἰς τὸ νά ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ὁδόν, ἣτις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐν ἠθικῇ ἐννοίᾳ «θέωσιν». Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τὴν ὁποίαν καλλιιεργεῖ ἡ βίωσις αὐτῆ τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ὑποδεχόμεθα «τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον..., τὴν ἀπαρχὴν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὴν ζωοποιὸν δύναμιν, τὴν πηγὴν τοῦ ἀγιασμοῦ». Διὰ τῆς ζωοποιου ταύτης δυνάμεως ὁ πιστὸς ὀδηγεῖται εἰς τὸ νά πραγματοποιήσῃ τὸ ἰδεῶδες, ὅπερ διατυποῦται διὰ τῶν λόγων τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Χριστῷ συνταφῆναί με δεῖ, Χριστῷ συναναστῆναι, συγκληρονομησαί Χριστῷ, υἰὸν γενέσθαι Θεοῦ, Θεὸν αὐτόν».

"Ὡστε τὸ τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ ἡμᾶς ἡ βίωσις τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, εἶναι ἡ «μέθεξις» τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν εἰς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐπιτευχθεῖσαν ὀριστικὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην, ἡ ζωογόνησις τῆς «τεθανατωμένης τοῖς παραπτώμασι ψυχῆς» διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὴν τῆς ζωοποιου ἐνεργείας και χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἡ «ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν» ἐπαναφορὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ περιβολὴ τῆς ψυχῆς διὰ τῆς φωτεινῆς στολῆς τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ ἀναμόρφωσις τῆς ρυπωθείσης εἰκόνας εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος, ἡ «καινότης τῆς ζωῆς». Διὰ τῆς ὀρθοδόξου λατρείας «ἐρχόμεθα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν αἰωνιότητα, πρὸς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὑψη και βάθη γεφυροῦνται, οὐρανὸς και κόσμος ἐνοῦνται· ἀυπερπηδῶνται τὰ σύνορα τοῦ αἰῶνος τούτου και ἤδη ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς ἔχομεν εἴσοδον εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς οὐρανόου Ἐκκλησίας, ἐνθα κυ-

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

ΚΑ. Ἐχουν ἀληθινὴ τρέλλα γιὰ τοὺς σοφιστῆς οἱ περισσό-
τεροι καὶ οἱ ἀνοητότεροι ἀπὸ τοὺς νέους στὶς Ἀθήνες. Κι'
ὄχι μονάχα αὐτοὶ ποὺ εἶναι ἀσύγιστοι κι' ἀνόνομοι· μὰ κι'
αὐτοὶ ποὺ εἶναι λαμπρὴ ἢ καταγωγὴ τους καὶ ποὺ εἶναι δα-
κτυλοδεικτούμενοι· ἐπειδὴ ἀποτελοῦν μιὰν ἀνάκατη μᾶζα,
καὶ εἶναι νέοι καὶ δυσκολοσυγκράτητοι στὶς ὁρμές τους. Καὶ γί-
νεται αὐτὸ ποὺ μπορεῖς νὰ δῆς πὼς παθαίνουν οἱ φίλιπποι
κι' ὅσοι ἀγαποῦν τὰ θεάματα στὶς ἀντιμαχόμενες ἵπποδρομίες·
πηδοῦν, φωνασκοῦν, σηκώνουν σύννεφο τὴν σκόνη στὸν οὐ-
ρανό, μιμοῦνται στὰ καθίσματά τους τοὺς ἡνίοχους, δέρνουν
τὸν ἀέρα καὶ ζεύουν καὶ ξαναζεύουν τ' ἄλογα μὲ τὰ δάκτυλά
τους σὰν νᾶναι καμιτσίκια. Καὶ χωρὶς νὰ ὀρίζουν τίποτα, ἀνταλ-
λάσσουν μεταξύ τους εὐκόλα ἡνίοχους, ἄλογα, σταύλους, ἀρχη-
γούς. Κι' αὐτὰ ποιοὶ νομίζετε πὼς τὰ κάνουν; Οἱ θεόφτωχοι
καὶ οἱ ἀναγκεμένοι, κι' αὐτοὶ ποὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ οἰκονομή-
σουν οὔτε μιᾶς ἡμέρας τροφῆ. Τὸ ἴδιο πρᾶγμα παθαίνουν κι'
αὐτοὶ ἀνόητα γιὰ τοὺς δασκάλους των, καὶ γιὰ τοὺς ἀντίπα-
λούς των στὴν τέχνη τῆς διδασκαλίας· μὲ τὸ σκοπὸ καὶ περισ-
σότεροι στὸν ἀριθμὸ νᾶναι αὐτοὶ, καὶ νὰ γίνωνται μὲ τὴν προσ-
πάθειά τους, πλουσιώτεροι ἐκεῖνοι. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι κατὰ
πολὺ ἄτοπο καὶ δαιμονικό. Πιάνουν ἀπὸ προτιήτερα πολιτεῖ-
ες, δρόμους, λιμάνια, κορφοβούνια, κάμπους, τὶς ἄκρες τῆς γῆς,
καὶ δὲν ὑπάρχει γωνιά τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλά-
δας, ποὺ νὰ μὴν τὴν προκαταλαβαίνουν, καὶ τοὺς περισσότε-
ρους ἀπὸ τοὺς κάτοικους των· γιὰτὶ κι' αὐτοὺς τοὺς κρατοῦν
μοιρασμένους στὸ ζήτημα τῶν σπουδῶν.

ριαρχεῖ ἡ αἰωνία χαρὰ καὶ ἔνθα περιβάλλει ἡμᾶς ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ
μετὰ τοῦ φωτεινοῦ ἐνδύματος τῆς ἀθανασίας»¹.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

---

1. *J. Casper*, Weltverklärung in liturgischen Geiste der Ostkirche, Freiburg in Breisgau 1939, σ. 2 καὶ VII. *J. Tytiac*, Die Liturgie als Quelle östlicher Frömmigkeit, Freiburg in Br. 1937, σελ. 2.

ΚΒ. "Όταν λοιπόν παρουσιασθῆ κάποιος ἀπὸ τοὺς νέους, κι' ἀμέσως γίνεται ὑποχεῖριος αὐτῶν πού μένουν στοὺς τόπους αὐτοὺς· καὶ γίνεται ἢ στανικά του, ἢ καὶ θεληματικά του. Αὐτὸ εἶναι γι' αὐτοὺς νόμος Ἄττικός· καὶ παιγνίδι, ἀνάμικτο μὲ σοβαρῆ προσπάθεια. Πρῶτα μὲν φιλοξενεῖτο κοντὰ σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς πού τὸν πρωτοβρῆκαν, ἢ ἀπὸ φίλους του, ἢ συγγενεῖς του, ἢ συντοπίτες του, ἢ ἀπὸ αὐτοὺς, ἢ πού εἶναι ἀτσίδες στὴν κατεργαριά, καὶ προμηθευτὲς στὶς εἰσπράξεις, καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο τοὺς ἔχουν ἐκεῖνοι σὲ μεγάλην ὑπόληψη. Ἐπειδὴ γι' αὐτοὺς κι' αὐτὸ εἶναι κέρδος, τὸ νᾶχουν δηλαδὴ ἀνθρώπους πού ἐνδιαφέρονται γι' αὐτοὺς. Ἐπειτα τὸν βασανίζει ὅποιος θέλει μὲ διάφορες φλυαρίες. Καὶ ἡ πρόθεσή τους νομίζω εἶναι νὰ περιορίζουν τὴν ἔπαρση κάθε νέου σπουδαστῆ καὶ νὰ τὸν κάνουν ὑποχεῖριό τους εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Βασανίζεται δὲ ἀπὸ ἄλλους μὲν ἀναιδέστερα, ἀπὸ ἄλλους δὲ λογικώτερα· ἀνάλογα μὲ τὴν χωριατιὰ ἢ τὴν πολιτισμένην ἀνατροφή πού ἔχει ὁ καθένας. Καὶ τὸ πρᾶγμα γιὰ ὅσους μὲν δὲν ἔχουν καθόλου ἰδέα γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ φοβερὸ καὶ σκληρὸ· γι' αὐτοὺς δὲ πού εἶναι προειδοποιημένοι καὶ πολὺ εὐχάριστο καὶ φιλάνθρωπο. Γιατὶ οἱ ἀπειλὲς πού φανερώνουν, εἶναι περισσότερες ἀπὸ τὴν οὐσία κι' ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Κατόπιν τὸν περνοῦν μὲ πομπή, μέσα ἀπὸ τὴν ἀγορά, γιὰ νὰ τὸν πᾶνε στὸ λουτρό. Καὶ τὸ πόμπεμά του γίνεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Ἄφοῦ παραταχθοῦν κατὰ στοίχους καὶ κατὰ συζυγίες, καὶ σὲ ἀπόστασιν ἀναμεταξύ τους, αὐτοὶ πού συνοδεύουν τὸν νέο στὴν πορεία του, τὸν ξεπροβοδοῦν πρὸς τὸ λουτρό. "Όταν δὲ πλησιάσουν ἀρχίζουν νὰ μεταχειρίζονται καὶ νὰ βάζουν σ' ἐνέργεια ξεφωνητὰ μεγάλα καὶ χοροπηδήματα, σὰν νὰ τοὺς ἔχει συνεπάρει ἐνθουσιασμός. Τὰ ξεφωνητὰ δὲν προστάζουν νὰ μὴν προχωρῆ, ἀλλὰ νὰ σταματήση, ἐπειδὴ τὸ λουτρό δὲν τὸν δέχεται. Καὶ τὴν ἴδια στιγμή κλείνουν τὶς πόρτες ὀρητικά γιὰ νὰ τρομάζουν τὸν νέο, μὲ τὸν πάταγο πού γίνεται. Κατόπιν, ἀφήνοντάς τον νὰ μπῆ, τοῦ δίνουν πλέον ἔτσι τὴν ἐλευθερία του, καὶ μόλις βγῆ ἀπὸ τὸ λουτρό, τὸν δέχονται σὰν ὁμότιμό τους καὶ σὰν ἕνα δικό τους. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πλεῖον εὐχάριστο μέρος γι' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν τελετὴ αὐτῆ, ἡ γρήγορη

αὐτὴ ἀπαλλαγὴ τους καὶ ὁ λυτρωμὸς τους ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ταλαιπωροῦσαν.

ΚΓ. Τότε λοιπὸν ἐγὼ τὸν ἀγαπημένο μου καὶ μεγάλο Βασίλειο, βλέποντας τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρα του καὶ τὴν σοβαρολογία του, ὄχι μόνον ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸν ἐσεβόμουνα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους νέους ποὺ ἔλαχε νὰ μὴν τὸν ξέρουν τοὺς ἔπειθα νὰ τοῦ φέρωνται μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Γιατὶ στοὺς περισσότερους, ποὺ ἦταν ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν φήμη του ἐνέπνεε παρευθὺς τὸν σεβασμὸ. Καὶ ποιοὶ ἦταν τ' ἀποτελεσμα; Ὅτι αὐτὸς μονάχα ἀπὸ ὅσους κατέφθαναν ἐκεῖ ἀπόφυγε τὸ κοινὸ νόμο, καὶ καταξιώθηκε μὲ τιμὴ μεγαλύτερη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ταιριάζει σὲ νεοφερμένο. Αὐτὸ ὑπῆρξεν τὸ προοίμιον τῆς φιλίας μας. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀλληλαγαπηθήκαμε! Ἀπὸ ἐκεῖ ξεπετάχθηκεν ἡ σπῖθα τῆς στενῆς μας φιλίας! Ἐπειτα συνετέλεσε σ' αὐτὸ καὶ κάτι ἄλλο παρόμοιο, γιατί κι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ παραλείψω.

ΚΔ. Δὲν βρίσκω πῶς οἱ Ἀρμένιοι εἶναι φυλὴ ἀπλοϊκὴ· ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὑπουλὴ καὶ σὰν τὶς ξέρες τῆς θάλασσης¹ ἐπικίνδυνη. Τότε λοιπὸν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπὸ περισσότερο καιρὸ φίλους του καὶ γνώριμους του, ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη κι' ἀπὸ τὸν σύνδεσμο ποὺ εἶχανε ἀπὸ τὴν πατρίδα τους, γιατί ἔλαχε νὰναι συμμαθητὲς του σ' ἐκεῖνα τὰ σχολεῖα, πλησιάζοντας τον μὲ ὑποκριτικὴ φιλία (γιατὶ ὁ φθόνος κι' ὄχι ἡ ἀγάπη ἦταν ἡ αἰτία ποὺ τὸν ἐπλησίαζαν), καὶ τοῦκαναν διάφορες ἐρωτήσεις, μὲ ξεσυνέριο μᾶλλον παρὰ μὲ λογικὸν τρόπο, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν κάνουν νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ παραδεχθῆ, μὲ τὸ πρῶτον τοὺς ἐπιχείρημα, τὴν γνώμη τους· ἐπειδὴ καὶ τὶς ἱκανότητες ἤξεραν πολὺ καλὰ ἀπὸ προτῆτερα καὶ δὲν ὑπόφερε τὴν ἐκτίμησιν ποὺ τότες ἀπολάβαινε. Γιατὶ τὸ νόμιζαν φοβερὸ, ἄν, ἐνῶ καὶ προηγήθησαν στὴ φοίτησιν στὶς σχολὰς κι' αὐτοὶ πρῶτα ἔμαθαν νὰ ψευτορητορεύουν, δὲν ὑπερτε-

1. Τίς ἔρες τὶς θάλασσης («ὕφαλον»).

¹Ἐπεξηγεῖ τὸ κρυπτόν· ὑπουλο δηλαδὴ κι' ἐπικίνδυνον, ὅπως οἱ ξέρες στὴν θάλασσα.

ρουσαν στις τιμές ένα ξένο και νεοφερμένο. Ἐγὼ δὲ ποὺ καὶ φιλαθῆναιος ἤμουνα καὶ ἀφελής, πίστευα στὶς ὑποκρισίες τους, γιατί δὲν εἶχα ἀντιληφθῆ τὸν φθόνο τους, ἐνῶ πλέον αὐτοὶ ὑποχωροῦσαν κι' ἐγύριζαν τὶς πλάτες τους. Κι' ὁ λόγος ἦτανε, ἐπειδὴ δὲν ἤθελα καθόλου ν' ἀφανισθῆ στὸ πρόσωπό τους ἢ φήμη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τόσο πολὺ γρήγορα νὰ καταφρονηθῆ, καὶ γι' αὐτὸ καὶ ὑποστήριζα στὴ συζήτηση τοὺς νεαροὺς, ξαναφέρονοντας τὴ συζήτηση καὶ προσφέρονοντας πρὸς χάριν τους καὶ τὴν ἰδική μου ὑποστήριξη· καὶ στὶς τέτοιες περιστάσεις μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα καὶ ἡ παραμικρὴ ἐνίσχυση· κι' ὅπως λέει ὁ λόγος, τοὺς ἐξισορρόπησα στὴ λογομαχία τους². Μόλις ὅμως ἀντελήφθηκα τὸ μυστικὸ τῆς συζήτησης, γιατί εἶχε φθάσει σὲ σημεῖο ποὺ δὲν ἦτανε πλέον βολετὸ νὰ συγκρατηθῆ, ἀλλὰ ξεκάθαρα πλέον ἀπογυμνώνονταν, ἀλλάζοντας ξαφνικὰ γραμμή, κι' ἀναπόδισα πρῦμνα, πλευρίζοντας δίπλα του, κι' ἔκαμα τὴν νίκη νὰ κλίνει πρὸς τὴν ἄλλη πλευρά. Αὐτὸς δὲ καὶ κατευχαριστήθηκε παρευθὺς γι' αὐτὸ ποῦγινε, γιατί καὶ νοήμονας ἦτανε, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον· καὶ παίρνοντας φόρα καὶ θάρρητα, γιὰ νὰ μιλήσω γι' αὐτὸν μὲ τέλειαν ὀμηρικὴ γλῶσσα «ἔφεπε κλονέων»³, τοὺς καταδίωκε τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ τοὺς συγκλόνιζε καὶ τοὺς κτυποῦσε μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία του. Καὶ δὲν τοὺς παράτησε προτῆτερα, προτοῦ νὰ τοὺς τρέψῃ σὲ τέλεια φυγὴ, καὶ προτοῦ νὰ ξεπροβάλλῃ ὀλοφάνερα ἢ νίκη. Αὐτὸς εἶναι ὁ δεῦτερος, ὄχι πλέον σπινθήρας, ἀλλὰ πυρσὸς ὀλοφώτεινος καὶ ἀγεροφίλητος, ποὺ ἀναψε τὴν φιλία μας.

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

2. Τοὺς ἐξισορρόπησα («ἴσας ὑσμίνῃ».)

ἽΟμηρικὴ φράση «ἴσας δ' ὑσμίνῃ κεφαλὰς ἔχον» (Ἰλι. Λ', 72) ἐξισορροποῦσαν δηλαδὴ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον στὴ μάχη.

3. «ἔφεπε κλονέων».

ἽΟμηρικὸ καὶ αὐτὸ «ἔφεπε, κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας» (Ἰλι. Λ', 496).

Ἐκλεκτές σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο

ΔΕΝ ΜΑΣ ΒΡΙΣΚΕΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ΤΟ ΚΑΛΟ ἢ ΤΟ ΚΑΚΟ, ΑΛΛΑ ΡΙΖΑ ΤΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΟΑΙΡΕΣΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τὴν πρώτην ὁμιλία του πρὸς Κορινθίους.

Ἄς μὴ λέμε ποτέ μας, πὼς ὁ τάδε εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ του καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὁ δεῖνα πὼς εἶναι, ἀπὸ φυσικοῦ του κι' αὐτός, κακός. Γιατί ἂν εἶναι ἔτσι, ὁ ἀπὸ φυσικοῦ του ἀγαθός, ποτέ του δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ γίνῃ κακός. Κι' ἂν εἶναι πάλιν ἀπὸ φυσικοῦ του κακός, στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ γίνῃ ἀγαθός!

* * *

Τώρα δὲ βλέπομε, πὼς εὐκολα καὶ γρήγορα συναλλάζου, κι' ὅτι ἀπὸ τὸ ἓνα μεταπίπτου στ' ἄλλο, καὶ πὼς ξαναγυρίζου ἀπὸ ἐκεῖνα σ' αὐτά. Κι' αὐτὰ δὲν τὰ βλέπομε στὴν ἁγία Γραφή μονάχα, πὼς οἱ τελῶνες ἔγιναν ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθητὲς προδότες... καὶ ὅτι οἱ ληστὲς ἐδοξάσθησαν, καὶ οἱ Μάγοι προσκύνησαν, καὶ πὼς ἀσεβεῖς ἄλλαξαν καὶ γίνηκαν εὐσεβεῖς, κι' αὐτό, τόσο στὴν Καινὴ, ὅσο καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη· ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῇ πὼς συμβαίνουν πολλὰ τέτοια. Ἄν ὅμως ἀπὸ φυσικό τους ἦτανε τέτοια, δὲν θὰ μπορούσαν ν' ἀλλάξουν. Γιατί ἂν εἴμαστε ἀπὸ τὸ φυσικό μας εὐαίσθητοι, δὲν θὰ τὸ κατορθώσωμε ποτέ, μ' ὅποιαδήποτε προσπάθεια, ν' ἀλλάξωμε καὶ νὰ γίνωμε ἀναίσθητοι. Γιατί κάτι πού ἀπὸ φυσικό του εἶναι τέτοιο πού εἶναι, δὲν μπορεῖ ποτέ ν' ἀλλάξῃ τὴν φύση του.

* * *

Κανεὶς λοιπὸν δὲν ἀλλάζει, κι' ἀπὸ τὸ νὰ κοιμᾶται δὲν καταναῖ νᾶναι ἄπνους· κανεὶς, ἀπὸ τὸ νᾶναι φθαρτὸς δὲν γίνεται ἀφθαρτός· καὶ κανεὶς ἀπὸ τὸ νὰ πεινᾷ, στὸ νὰ μὴν αἰσθάνεται ποτέ του πείνα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν λογιάζονται σὰν ἐγκλήματα αὐτά· οὔτε κι' ἐπικρίνομε τοὺς ἑαυτοὺς μας γιὰ τέτοια· οὔτε κι' ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ κατηγορήσῃ κάποιον δὲν τοῦ λείει, ἔ σὺ πού εἶσαι φθαρτὸς καὶ παθιασμένος· ἄλλα ἢ γιὰ κλεψιά ἢ γιὰ ληστεία, ἢ γιὰ κάτι παρόμοιο πάντα μας κατηγοροῦμε τοὺς ὑπεύθυνους, ἢ τοὺς παραπέμπομε στοὺς δικαστές, πού τοὺς ἀπαγγέλλου κατηγορία καὶ τοὺς τιμωροῦν.

* * *

Ὅταν λοιπὸν καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα κάνομε ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλο, καὶ ἀπὸ τὰ ὅσα παθαίνομε ἂν μᾶς δικάσου, καὶ γι' αὐτὰ πού ἐκάναμε

νόμους καὶ καταδικάζομε τοὺς ἑαυτοὺς, ἔστω κι' ἂν δὲν μᾶς κατηγορή κανεῖς, κι' ἀπὸ ὅσο γινόμαστε χειρότεροι ἂν τυχὸν τὸ παραλείψομε καὶ καλύτεροι ἂν τὰ σεβώμαστε, κι' ἀπ' αὐτὰ ποὺ βλέπομε πὼς μερικοί, ποὺ τὰ λογιάζουν προκόβουν καὶ φθάνουν στὴν ὑψηλότητα τῆς ἀρετῆς, εἶναι ὀλοφάνερο, πὼς στὸ χέρι μας εἶναι νὰ προκόψωμε.

* * *

Γιατὶ νὰ κοροϊδεύομε μάταια τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ κρύες καὶ χωρὶς περιεχόμενο προφάσεις καὶ ἀπολογίες, ποὺ ὄχι μονάχα δὲν μᾶς ὀδηγοῦν στὸ νὰ ἐπιτύχωμε τὴν συγχώρησὴ μας, ἀλλὰ καὶ προκαλοῦν τὴν ἀβάσταγην κόλαση, ἐνῶ πρέπει, ἔχοντας ἐμπρὸς στὰ μάτια μας τὴν φοβερὴν ἐκείνην ἡμέρα, νὰ φροντίζωμε νάμαστε ἐνάρετοι, καὶ μὲ μικρὸ κόπο ποὺ θὰ περάσωμε, νὰ κερδίσωμε τ' ἀμάραντα στεφάνια ;

* * *

Γιατὶ σὲ τίποτα δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσουν τὰ λόγια μας αὐτά· ἀλλὰ οἱ ὁμόδουλοί μας κι' αὐτοὶ ποὺ ἔχουν κατορθώσει τ' ἀντίθετα ἀπὸ ἐμᾶς, θὰ μᾶς κατακρίνουν ὅλους γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας· ὁ ἐλεήμονας, τὸν σκληρὸν ἄνθρωπο· τὸν κακόν, ὁ καλός· ὁ καλωσυνάτος, τὸν αὐθάδη· τὸν φθονερόν, ὁ εὐγενικός· τὸν ματαιόδοξον, ὁ φιλόσοφος· τὸν τεμπέλην, ὁ ἐργατικός· τὸν ἀκόλαστον, ὁ φρόνιμος καὶ συνετός· Ἔτσι θὰ κάμῃ τὴν κρίση του ὁ Θεός, καὶ θὰ χωρίσῃ τὶς δυὸ τάξεις, καὶ τοὺς μὲν θὰ τοὺς ἐπαινήσῃ, τοὺς ἄλλους δὲ θὰ τοὺς καταδικάσῃ. Ἀλλὰ εἶθε κανεῖς ἀπὸ ὅσους βρίσκονται ἐδῶ νὰ μὴν ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ θὰ τιμωρηθοῦν καὶ θὰ ντροπιαστοῦν, ἀλλὰ νᾶναι μ' αὐτοὺς ποὺ θὰ στεφανωθοῦν καὶ θ' ἀπολαύσουν τὴν θείαν βασιλείαν, ποὺ μακάρι νὰ τὴν ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας.

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου

τοῦ ἐξ Οἰκονόμων

Ἐπιστάσις ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΛΥΤΡΩΜΕΝΟΥ

Β'

“Ολη αὐτὴ ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζει ὁ λυτρωμένος στὴν παροῦσα μὲν ζωὴ μὲ τὶς φάσεις τῆς ἀναγεννήσεως, μεταμορφώσεως καὶ ἀγιασμοῦ, στὴ μεταθανάτιο δὲ τοιαύτη μὲ τὴν ἄσαρκον καὶ ἐνσώματον στὴν αἰωνιότητα, ὅλη, λέγω, ἡ κατάστασις αὐτὴ ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς ὑποστάσεώς της, ὅχι ἀπὸ τῆ φυσικῆ γέννησι, ἡ ὁποία μετὰ τὴ παρακοὴ τῶν πρωτοπλάστων ἀκολούθησε τὸ νόμο τῆς φθορᾶς καὶ νεκρώσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀναγέννησι, ἡ ὁποία εἶναι καρπὸς τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ μας τύπου τοῦ τελείου Ἀνθρώπου Ἰησοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, τὸ ὁποῖον ὁ Πατὴρ, κατόπιν τοῦ συντελεσθέντος ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος μας λυτρωτικοῦ ἔργου «ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς», ὥστε τοῦτο ἐνοικοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ ἀναγεννᾷ τοὺς ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει στὸ Λυτρωτὴ προσερχομένους.

Ἀποτελεῖ μεγάλο γεγονός, ἢ μᾶλλον τὸ μοναδικὸ πὸ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο πιστὸ στὴν ἐκπλήρωσι τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κυρίου προορισμοῦ του, τὸ νὰ πειραματισθῇ τὴν ἀναγέννησιν αὐτὴ ὅποτε, ὡς τοιοῦτος, ἐγγεγραμμένος τρόπον τινὰ στὰ μητρώα τῆς Ἐκκλησίας, ἐδημιούργησε καὶ μίαν ἐνσυνείδητον κατάστασιν ζωῆς ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Πνεύματος, μὲ τὴν ἐξέλιξιν πὸ ἀκολουθεῖ τῶν προαναπτυχθεισῶν φάσεων. Θὰ ἔπρεπε ν’ ἀναφέρω ἐδῶ ὡς ἐν παραδείγματι μία ἱστορικὴ μορφή ἱερομάρτυρος πὸ μᾶς παρουσιάζει ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, καθὼς τὸν δημιουργεῖ ὠλοκληρωμένον, ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος. Εἶναι ὁ ἄγ. Κυπριανὸς Ἐπίσκοπος Καρχηδόνας (258 μ.Χ.). Ἀνῆκε στὴν εἰδωλολατρεία, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζε καλὰ ἰδιαιτέρως καὶ στιγματίζει τὶς πράξεις τῶν ὀπαδῶν της· «βλέπω ἀγῶνας μονομάχων καὶ ἀνθρώπους φονευμένους, θέατρα παριστῶντα ἀπρεπεῖς παραστάσεις, ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ τελουμένας ἀθεμιτοῦργίας καὶ αἰσχρότητας, διεφθαρμένα δικαστήρια, δικηγόρους καὶ δικαστὰς

ἀπατεῶνας» (ὁ ἴδιος ἦτο πρὶν δικηγόρος) (Ἐπιστολὴ πρὸς Δονάτον). Πρὶν γίνῃ Χριστιανὸς ἔζη ζωὴν ἄσωτον καὶ τρυφηλὴν καὶ ἐκυλιέτο στὸ βόρβορο τῆς εἰδωλολατρείας. Ἐπηγγέλλετο τὸν μάγον, ἢ ἔλκυστικὴ Χάρις τοῦ Σταυροῦ τὸν ἐπηρέασε καὶ παρέδωκε τὰς Βίβλους τῆς μαγικῆς στὸ πῦρ, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν διάβολον, καὶ ἀνέστη ἀναμορφωθείς μετὰ τοῦ Ἀναστάτου τὴν μυστηριώδη μεταβολὴν ποὺ ὑπέστη ἡ ψυχὴ του, καθὼς ὁ ἴδιος τὴν περιγράφει στὴ πρὸς τὸν Δονάτον φίλο του ἐπιστολῇ, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰς ἀκολούθους γραμμάς: «Ὅτε ἐκείμην εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν βαθεῖαν νύκτα καὶ ἐκλυδωνιζόμεν ἰς τὸ θυελλῶδες τοῦ κόσμου τούτου πέλαγος, ἀβέβαιος ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ βίου καὶ ξένος πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ φωτός, δυσχερεστάτην τότε ἐνόμιζον τὴν σωτηρίαν, ἣν ἡ θεία χάρις ὑπόσχεται καὶ ἀδύνατον τὴν διὰ τοῦ σωστικοῦ λουτροῦ ἀναγέννησιν.....πῶς ἔλεγον, εἶναι δυνατὴ μιὰ τοιαύτη μεταβολή. Πῶς εἶμπορεῖ τις νὰ ἀπαλλαγῇ ὅλου ἐκείνου τοῦ φόρτου, ὃν ἐκ γενετῆς ἐκληρονόμησε καὶ συνηύξησε μετὰ τῆς αὐξούσης ἡλικίας... Ἄλλ' ὅταν τὸ ὕδωρ τῆς παλλιγενεσίας ἀπέπλυνε τὸν ρύπον τοῦ προηγουμένου μου βίου, ἰλαρὸν τότε καὶ ἀγνὸν φῶς κατῆλθε ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς καρδίας μου. Διὰ τῆς ἀναγεννήσεως μετεπλάσθην τότε εἰς νέον ἄνθρωπον. Τὸ ἀσταθὲς καὶ παράφορον πνεῦμά μου θαυμαστῶς ἐνισχύθη. Ἀπεκαλύφθησάν μοι τὰ μυστήρια. Διελύθη τὸ συνέχον με σκότος. Αἱ φαινόμενα δυσχέρεια ὑπεχώρησαν. Αἱ ὑποτιθέμεναι ἀδυναμίαι διεσκορπίσθησαν (διεσκεδάσθησαν). Καὶ ἀντελαμβανόμενην ἤδη ὅτι τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ζῶν κατὰ τὸν νόμον τῆς σαρκὸς ἦτο ἐκ τῆς γῆς καὶ γῆϊνον, ἐνῶ τὸ ἀναζωογονηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἤρξατο νὰ καθίσταται κτῆμα τοῦ Θεοῦ.....» (Θεμέλια τῆς πίστεως σ. 357).

Ἄλλ' ἀΐησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8). Καὶ σήμερα ἐνεργεῖ καὶ θαυματουργεῖ μὲ τὴν χάρι του. Αὐτὸ μὲ πληροφορεῖ καὶ ἡ στήλη αὐτὴ μὲ τὰ τόσα ἱστορούμενα θαύματα νεκραναστάσεως ψυχῶν. Ἴδου καὶ ἓνα ἀκόμα ποὺ μὲ τὴ δική του πέννα μᾶς ἐκθέτει τὴ ψυχικὴ θεραπεία του. «Εἶμαι, λέγει, ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ἐγεννήθην καὶ ἀνετράφην εἰς τὸ χωρίον. Οἱ γονεῖς μου ἦσαν γεωργοὶ μὲ μικρὰν περιουσίαν καὶ σχεδὸν ἀγράμματοι, ἀδελφία εἶχα πέντε. Περὶ θρησκείας

κάτι άκουγα στο σπῆτι, στην Έκκλησία, στο Σχολείο αλλά χωρίς να καταλαβαίνω το βάθος και το ύψος που περικλείει. Είχα σχηματίσει συγκεχυμένες ιδέας, δηλαδή άναλαμπές μέσα στο κατάπυκνο σκοτάδι. "Ημουν εύσεβής, έμμένων μετά φανατισμού εις τὰ πάτρια, πήγαινα εις τήν Έκκλησίαν, έψαλλα, προσκυνούσα τόν Θεόν — Χριστόν — "Άγιον Πνεύμα, τήν Μητέρα του Χριστού, τούς Άγίους, άναβα το κερί μου εις το εικονοστάσι, όταν μου συνέβαινε κάποια δυσκολία άμέσως έκανα το σημεῖον του Σταυρου, και έταζα κάτι σε κανένα άγιον, όταν περνούσα από καμμιάν Έκκλησία, ή άκουγα να κτυπᾶ ή καμπάνα, έκανα τόν Σταυρόν μου. Αύτὰ έγέγοντο έν τῇ οίκογενειακῇ ζωῇ. "Όταν μεγάλωσα και ξανοίχτηκα μέσα εις τήν κοινωνίαν, σταμάτησα σχεδόν άπαντα τ' άνωτέρω και αύτο άκόμη το σημεῖον του σταυρου, γιατί έπρεπε να φαίνωμαι άνθρωπος έξελιγμένος και όχι όπισθοδρομικός. Η ζωή μου ύπῆρξε πολυτάραχος και διακυμαινομένη, δηλαδή τότε έδω και τότε εκεί, με μιᾶ λέξι με εύχαριστούσε να είμαι σε όλα μέσα.

Πέρασα τήν παιδική και τήν έφηβική ήλικία και έφθασα εις τήν άνδρική, χωρίς ποτέ να αλλάξω, ήμουν πάντοτε ο ίδιος. Δέν είχα κατορθώσει να πάρω μαζί μου κάτι που να με κρατᾶ, και να με οδηγῇ, και να στηρίξη στον δύσκολο δρόμο τῆς ζωῆς. Ταξειδευα σε άχανῆ τρικυμιώδη πελάγη, χωρίς πυξίδα και χάρτη, για να ταξειδεύω τήν ήμέρα και χωρίς να φαίνεται φάρος, για να με προσανατολίξη τήν νύκτα και ούτω έφερόμην άπ' έδω και άπ' εκεί, έρμαιον τῶν άνέμων και κυμάτων. "Ημουν, όπως λέγει ο λόγος του Θεου, «ώς νεφέλη πρωινή και ως δρόσος όρθρινή διαβαίνουσα, ως λεπτόν άχυρον εκφυσώμενον εκ του άλωνίου και ως καπνός ως εκ τῆς καπνοδόχου» (Ώσηε ιγ', 3). Σκέψεις και άποφάσεις άλλαζα κάθε στιγμή. Πολλές φορές τήν έποχή εκείνη και κατόπιν από τὰ κτυπήματα στη ζωή, έσκεπτόμην και έλεγα : — Τί τὰ θέλεις, όλα είναι σ' αύτόν τόν κόσμον μάταια και προσωρινά, δέν ίκανοποιούν τήν ζωήν μου, πρέπει να γίνω ένας καλός Χριστιανός. Μά πάλι έλεγα : — "Ότι και αύτή ή θρησκεία είναι κάτι χωρίς θεμέλιον στερεόν. Και κατέληγα ως έξῆς. — "Αχ! τί ώραῖα που θα ήτο εάν ή θρησκεία είχε κάτι που ν' αποδεικνύη ιστορικώς το άλάνθαστόν της. Επίσης πάντοτε μ' έβασάνιζε και ή έξῆς σκέψις. Έφαναζόμην ότι είμαστε Χριστια-

νοὶ μόνον ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἢ καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ ποὺ εἶναι Ὀρθόδοξοι, γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους πίστευα ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μὲ τὸν Χριστιανισμόν. Τοῦλάχιστον ἐὰν ἦσαν Χριστιανοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ θὰ ἦταν πολὺ καλὰ, ἀλλὰ αὐτοὶ εἶναι καθολικοί, διαμαρτυρόμενοι καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Τί κρῖμα. Αὐταὶ αἱ συγκεχυμέναι σκέψεις, μὲ ἔκαναν νὰ βλέπω τὸν Χριστιανισμόν, σὰν ἓνα δρόμο ποὺ δὲν φθάνει εἰς τὴν πόλιν ποτέ. Οἱ θρόνοι καὶ αἱ παραδόσεις κι' ὅλα τ' ἄλλα ποὺ εἶχα ἀρπάξει ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ εἶχαν δημιουργήσει μέσα στὸ μυαλό μου, μιὰ σύγχυσι καὶ πλήρη ἀβεβαιότητα. Εἶχα τελεία ἄγνοια, ὅπως λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. «Ὁ λαός μου ἠφανίσθη δι' ἔλλειψιν γνώσεως» (Ὡσηθὲ δ', 6), τοιουτοτρόπως ἠφανίσθη καὶ ἐγώ. Ὅταν ἐνέσκηψε ὁ μεγάλος σίφουνας τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, πῆγα κι' ἐγὼ κάτι νὰ φτιάσω, κάτι νὰ προσφέρω στὴν πατρίδα, μιμούμενος τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Διάκονο καὶ λοιποὺς ἠρωας τοῦ 1821, χωρὶς νὰ ξεύρω ὅτι αὐτὸ ἦτο τελείως ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῆ, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἐθριάμβευσαν διὰ τῆς ἀμετακινήτου καὶ ἀδιασαλεύτου πίστεως, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὴν πατρίδα, ἐγὼ τί μποροῦσα νὰ κάνω, ἄνθρωπος χωρὶς ἐπίγνωσιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄνευ στερεᾶς καὶ ἀκλονήτου πίστεως; Μόλις ἄρχισα νὰ προτείνω τὸ στήθος μου καὶ νὰ ὑψώνω τὸ ἀνάστημά μου, εὐθὺς καὶ μὲ τὸ πρῶτον κτύπημα, εὐρέθην ἐκτὸς μάχης, χωρὶς πηδάλιον καὶ ἔτσι στὸ πέρασμά μου ἔκανα ζημιὰς μεγάλας. Ἡ Γραφή λέγει: «Πορνείαν καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα ἀφαιροῦσι τὴν καρδίαν. Ἐπιορκία καὶ ψεῦδος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία ἐπλημύρισαν καὶ αἵματα ἐγγίζουσιν ἐπὶ αἵματα» (Ὡσηθὲ δ', 11, 2)..... Μετὰ τὴν τόσῃ ὀδυνηρὰν καὶ σκοτεινὴν ἐκείνην περιόδον εὐρέθην ὅπως ἦτο ἐπόμενον πίσω ἀπὸ τὰ σίδηρα τῆς φυλακῆς. Μέσα εἰς τὸ πνευματικὸν ἐργαστήριον αὐτό, ἔτσι ἔχει γίνει ἡ σημερινὴ φυλακὴ τῆς Ἑλλάδος, χάρις εἰς τὴν ἄγρυπνον καὶ ἐπισταμένην ἐργασίαν τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ σεβαστοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, βρῆκα ἐκεῖνο ποὺ μοῦ χρειαζότανε. Ἡ Ἁγία Γραφή μὲ τὸ Θεῖον περιεχόμενόν της μὲ ἐστερέωσε, μὲ ἀναζωοποίησε, μὲ ἔκανε ν' ἀπαλλαγῶ ἀπ' ὅλον τὸ βᾶρος τῆς ἐνοχῆς τοῦ παναθλίου παρελθόντος μου καὶ μὲ ἀναγέννησε (Α' Πητρ. α', 23).

Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποῖαν ἔχει τὸ περιεχόμενον τοῦ Βιβλίου τούτου ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι κάτι τὸ ἀσύγκριτον, κάτι τὸ ἀφάνταστον, γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἔχουν δοκιμάσει. Ὅλοι αἱ ἐγκόσμιαι δυνάμεις δὲν δύνανται νὰ μεταβάλουν ριζικὰ αἰσθήματα διεστραμμένα κακούργου ἀνθρώπου. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ποῦ εἶναι παγκόσμιον, ἔχει ἀποτελεσματικὰ θριαμβεύσει, ἔχει μεταβάλει μυριάδας ἀνθρώπων μὲ σκοτεινὸν περιεχόμενον, εἰς φωτεινοὺς τοιούτους, καὶ ἐγὼ ποῦ ἤμουν ἐκ γενετῆς τυφλὸς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐθεραπεύθη. Τώρα λέγω πρὸς πάντας, τὸ τοῦ θεραπευθέντος ἐκ γενετῆς τυφλοῦ: «Ἐν ἐξέυρω, ὅτι ἤμην τυφλὸς (πάσχων εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν) καὶ τώρα βλέπω» (Ἰωάν. θ', 25)....

Ἄρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΝ:

Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

**ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΛΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ**

Πωλεῖται εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Μία μεγάλη χριστιανική μέρα

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΑΙ ΔΙΑΜΑΧΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Ἡ μεγαλυτέρα πατριαρχική λειτουργία

Ὁ ὀρθόδοξος κόσμος καὶ ἰδίως ὁ ἑλληνικὸς ἐώρτασε καὶ πάλιν τὴν μεγάλην καὶ ἱστορικὴν του ἡμέραν, τὴν εορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καθιερωθεῖσα ἡ ἡμέρα αὐτὴ τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς παρέμεινε ὡς ἓνα σύμβολον πίστεως καὶ λατρείας πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου τοὺς καθηγιασμένους χάρις εἰς τὰ ἔργα των. Τὴν Κυριακὴν αὐτὴν συνετελέσθη ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἐναντίον τῶν ὁποίων εἶχαν κηρυχθῆ σκληροὶ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ὑποκινούμενοι ἀπὸ πνεύματα συγγενεύοντα στενώτατα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ τῆς χριστιανοσύνης καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς. Τὸ πνεῦμα τοῦ Διαβόλου. Ἡ ἱστορία τοῦ διωγμοῦ τῶν εἰκόνων καὶ τῆς εἰκονομαχίας ἀποτελεῖ σελίδας πού θὰ πρέπη ἀσφαλῶς νὰ τὰς γνωρίζῃ ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος, διὰ νὰ ἐκτιμῆσῃ τοὺς ἀγῶνας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἠφάνισαν τοὺς αἰρετικούς καὶ τοὺς ἀθεοὺς τυράννους καὶ ἐστερέωσαν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. Οἱ πρῶτοι καὶ κυριώτεροι τῶν ὑποκινήτων τῆς διώξεως τῶν εἰκόνων ὑπῆρξαν ἔβραιοι. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν διωγμένοι ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, καθὼς ἀναφέρει ἡ πατερικὴ ἐκδοχὴ, μεταβάντες εἰς τὴν Περσίαν παρουσιάσθησαν πρὸς τὸν Ἕλληνα καὶ εἰδωλολάτρην τὴν πίστιν βασιλέα Ἰζίδου καὶ συνέστησαν εἰς αὐτὸν ὅτι ἂν θέλῃ νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολλὰ χρόνια μὲ υἰεῖαν καὶ εἰρήνην νὰ προστάξῃ τοὺς χριστιανούς τῆς ἐπαρχίας του νὰ μὴ προσκυνοῦν πλέον τὰς εἰκόνας. Ὁ Βασιλέας ἔδωκε πίστιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν ἔβραίων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζοντο ὅτι εἶναι ἔξοχοι καὶ πρῶτοι ἀπὸ ὅλους εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην καὶ ἀπηγόρευσε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους του. Ἡ τιμωρία ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ πλήξῃ τὸν ἐπιπόλαιον διώκτην τῶν εἰκόνων. Καὶ ἀντὶ τῆς μακροζωίας ὁ βασιλέας Ἰζίδου ἀπέθανε μετὰ ἓνα ἔτος περίπου.

* * *

Μόλις ἐπληροφορήθησαν τοῦτο οἱ χριστιανοὶ ἔσπευσαν πρὸς τὸν διαδεχθέντα τὸν ἀποθανόντα βασιλέα υἰὸν του καὶ ἔπεισαν αὐτὸν

ὅτι αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του ἦταν ἡ ἐχθρότης του πρὸς τὰς χριστιανικὰς εἰκόνας καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσουν τὴν συγκατάθεσιν του ὅπως οἱ χριστιανοὶ προσκυνοῦν ὡς καὶ πρότερον τὰς εἰκόνας. Πανικὸβλητοὶ οἱ τρεῖς ἐξ Ἱεροσολύμων ἑβραῖοι καὶ φοβούμενοι ἰδίως μὴπως ὁ νέος βασιλεὺς διατάξῃ τὸν φόνον των ἔφυγαν κρυφίως ἀπὸ τὴν Περσίαν καὶ ἔφθασαν εἰς ἓνα τόπον ὀνομαζόμενον Ἰσαυρία. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὑπῆρχε ἄποιος ὀνόματι Λέων, ὁ ὁποῖος ἔβασκε τοὺς ὄνους τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Συνέβη κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὁ Λέων νὰ ἐξαπλωθῇ κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν ἐνὸς δένδρου διὰ νὰ κοιμηθῇ ἀφίνοντας τὰ ζῶα του νὰ τὰ βόσκη ἓνα παιδί πού τὸν συνώδευε πάντοτε. Ἐτυχε ἐνῶ ἔκοιμᾶτο ὁ βοσκὸς νὰ διέρχωνται οἱ τρεῖς ἑβραῖοι τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ ὁποῖοι εἶδον πελώριον ἄετὸν νὰ ἵπταται περίξ αὐτοῦ, ὡς μάντις δὲ διέγνωσαν ὅτι ὁ ἄσημος αὐτὸς ὀνηλάτης ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ βασιλεὺς. Ἀμέσως ἐξύπνησαν αὐτὸν καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσαν τὴν προφητείαν των, ἀποσπᾶσαντες παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, νὰ τοὺς χαρίσῃ ὅ,τι ζητήσουν εἰς περίπτωσιν πού θὰ πληρωθῇ πράγματι ὁ λόγος των. Μετὰ πάροδον ἐτῶν ὁ Λέων χάρις εἰς τὴν σωματικὴν του διάπλασιν καὶ τὴν ἀνδρείαν του κατώρθωσε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ νὰ ἀναγορευθῇ βασιλεὺς. Οἱ ἐξ Ἱεροσολύμων ἑβραῖοι μὲ τὴν μαντικὴν τέχνην, κατὰ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἐκδοχὴν, πληροφορηθέντες ὅτι ἐβασίλευε ὁ Ἰσαυρὸς Λέων παρουσιάσθησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ὑπέμνησαν τὴν σκηνὴν τῆς βοσκῆσεως τῶν ζῶων καὶ τὸ πέρασμά τους ἀπὸ πλησίον του ἐνῶ ἔκοιμᾶτο καθὼς καὶ τὴν ὑπόσχεσιν πού ἔδωκε, ἂν πράγματι ἐγένετο βασιλεὺς. Ὁ Λέων ἀναγνωρίσας αὐτοὺς καὶ ἐνθυμηθεὶς τὰ ὅσα διημείφθησαν ὠρκίσθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν του. Οἱ δόλιοι χριστιανομάχοι ἐπωφεληθέντες τῆς εὐκαιρίας ἐζήτησαν νὰ διατάξῃ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων. Ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ θέλημά των. Μὴ δυναθεὶς τελικῶς ὅμως νὰ ἐκδώσῃ ὁ ἴδιος τὴν σχετικὴν διαταγὴν ἐσκέφθη νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ. Ἄλλὰ δὲν ἐτόλμησε καὶ πάλιν νὰ εἰσηγηθῇ τὴν καταβίβασιν τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ προέτεινεν εἰς τὸν Πατριάρχην νὰ διατάξῃ νὰ τὰς κρεμάσουν ὑψηλότερα διὰ νὰ μὴ φθάνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰς ἀσπάζονται, μολύνοντας καὶ μιαίνοντας δῆθεν τοὺς εἰκονιζομένους ἁγίους. Ὁ Πατριάρχης ὅμως ἀπέκρουσε σθεναρῶς τὴν ἀσεβῆ πρότασιν τοῦ ἀμόρφωτου βασιλέως.

*
* *

Αἱ διώξεις τῶν εἰκόνων καὶ αἱ διαμάχαι μεταξὺ εἰκονομάχων καὶ εἰκονοφίλων πού ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἰδίως Λέοντος τοῦ Ἰ-

σαύρου ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Τὸ Βυζάντιον ἐταράσσετο ἀπὸ τὴν διαμάχην τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν εἰκόλων, ἐγένοντο δὲ πολλαὶ συλλήψεις καὶ βασανιστήρια. Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς ὑπῆρξε εἰκονομάχος καὶ αὐτὸς ἔχων δύο υἱούς, τὸν Ἰγνάτιον, ὁ ὁποῖος ἔγινε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν Θεόφιλον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του παρέλαβε τὴν βασιλείαν μὲ συμβασίλισσαν τὴν σύζυγόν του Θεοδώραν. Ὁ Θεόφιλος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φιλόχριστον σύζυγόν του τὴν εὐλαβουμένην καὶ προσκυνοῦσαν κρυφίως τὰς εἰκόνας ὑπῆρξε εἰκονομάχος θηριώδестерος ἀπὸ τοὺς προκατόχους του. Ἡ Αὐγούστα Θεοδώρα ἐδοκίμασε καὶ αὐτὴ τὴν σκληρότητα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπὶ δώδεκα συνεχῆ χρόνια ὁ Θεόφιλος παραμένων εἰς τὸν θρόνον δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπιμένῃ καὶ εἰς τὴν αἵρεσίν του. Μία βαρυτάτη ἀσθένεια τὸν ἐπληξεν ὅμως κατόπιν εἰς τὴν καρδιά του τόσον σφοδρῶς, ὥστε ἀνοίχθηκε τὸ στόμα του καὶ ἐφαίνοντο τὰ ἐντόσθιά του. Ἡ Θεοδώρα παρακολουθοῦσε τὸ μαρτύριο τοῦ Θεοφίλου. Ἐκάθητο παρὰ τὸ προσκέφαλόν του καὶ ἐβυθίζετο εἰς θλῆψιν. Κάποτε ἀπεκοιμήθη ἀπὸ τὴν λύπην της καὶ εἶδε εἰς τὸν ὕπνον της τὴν Παρθένον Μαρίαν, πού κρατοῦσε τὸν Χριστὸν βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ στεκότανε ἐπάνω ἀπὸ τὸν Θεόφιλο μὲ πολλοὺς ἀγγέλους, τοὺς ὁποῖους διέτασσε καὶ τὸν ἕδερναν πρὸς τιμωρίαν του διὰ τὴν ἐχθρότητα πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας. Παρευθεῖς, καθὼς ἀναφέρει ὁ μοναχὸς ὑποδιάκονος Δαμασκηνὸς εἰς τὸ πολῦτιμον ἔργον του Θεσσαυρός, ὁ βασιλεὺς ἐξύπνησε καὶ ἐβόησε μεγαλοφώνως: «Ἄλλοίμονον εἰς ἐμένα τὸν ἄθλιον, ἄλλοίμονον διὰ τὰς ἁγίας εἰκόνας δέρομαι οὕτω σκληρῶς ὁ ταλαίπωρος!». Παραληρῶν εἶδε τὸν ὑπηρέτην του Θεόκτιστον πού φοροῦσε στὸ λαιμὸ του ἐγκόλπιον μὲ τὸν Χριστὸν ζωγραφισμένον εἰς αὐτό. Μόλις τὸ εἶδε ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ ἔκαμε νεῦμα νὰ πλησιάσῃ. Ὁ ὑπηρέτης τὸν ἐπλησίασε τρέμων ἐκ τοῦ φόβου ὅτι θὰ τὸν ἐφόνευε. Ὁ Θεόφιλος ὅμως ἐτράβηξε καὶ ἔβγαλε ἀπὸ τὸν λαιμὸ του τὸ ἐγκόλπιο καὶ τὸ ἔφερε εὐλαβικῶς εἰς τὰ χεῖρά του. Μόλις ὅμως τὸ ἠσπάσθη ἔκλεισε τὸ στόμα του. Ἡ Θεοδώρα μόλις εἶδε ὅτι ὁ εἰκονομάχος σύζυγός της δέχεται τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἔσπευσε εἰς τὸ κελλίον της ὅπου κατέφευγε διὰ προσκύνηση τῶν εἰκόλων, πού ἔκρυβε καὶ τοῦ ἔφερε τὰς ἁγίας εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου, τὰς ὁποίας ἀσπασθεῖς ὁ Θεόφιλος παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

* * *

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου ἐβασίλευσε μὲ ἀντιβασιλίσσαν τὴ μητέρα του Θεοδώρα ὁ υἱός του Μιχαὴλ, εἰς ἡλικίαν πέντε καὶ ἡμισυ ἐτῶν. Ἀμέσως διέταξε νὰ ἐλευθερωθοῦν ὅλοι οἱ φυλακισμένοι καὶ ἐξωρισμένοι διὰ τὰς ἁγίας εἰκόνας πού ἐβασάνισεν ὁ Θεόφιλος.

Ἐξεδιώξεν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Ἰωάννην καὶ ἀποκατέστησε τὸν ἅγιον Μεθόδιον, πού ἦταν τότε ἐγκλεισμένος σὲ δύο τοίχους μόλις κατορθώνων νὰ ἀναπνέῃ ἀπὸ ἓνα μικρὸν φεγγίτην. Τὴν ἐπομένην τῆς ἀποκαταστάσεώς του ὁ Μεθόδιος ἐκάλεσε τὸν λαὸν του ἀπὸ μικροῦ μέχρι μεγάλου, νέους, γέροντας, ἄνδρας, γυναῖκας, ἱερεῖς, ἐπισκόπους, μοναχοὺς καὶ ἀσκητὰς νὰ ἔλθουν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναόν. Μεταξὺ τῶν συγκεντρωθέντων μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἦσαν πολλοὶ ἅγιοι, ἐνάρετοι καὶ θαυματουργοὶ πατέρες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν διέλθει ὀλόκληρον τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς δεόμενοι, νηστεύοντες, θρηνοῦντες καὶ ἱκετεύοντες διὰ τὴν παροχὴν συγγνώμης καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν εἰς τὸν βασιλέα Θεόφιλον. Κατόπιν ἐνὸς ὄνειρου πού εἶδεν ἡ Θεοδώρα καὶ ἐνὸς θαύματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηλλάσσετο ὁ Θεόφιλος ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἁμαρτίας του διὰ τὴν εἰκονομαχίαν του, ὠρίσθη ὅπως συναχθοῦν ὅλοι εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μετὰ τοὺς τιμίους Σταυροὺς καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τελέσουν δοξολογίαν καὶ λειτουργίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ἐξεκίνησαν ἡ βασίλισσα Θεοδώρα καὶ ὁ μικρὸς βασιλεὺς Μιχαὴλ κρατῶντας ἁγίας εἰκόνας. Ὀλόκληρος ὁ λαὸς ἐξ ἄλλου ἐμιμήθη καὶ αὐτὸς τοὺς βασιλεῖς του καὶ κατηθύνθη εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὅπου καὶ ἐλειτουργήθη. Κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτὴν μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πατριάρχην Μεθόδιον ἀνεθεματίσθησαν οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐτιμήθησαν οἱ ὀρθόδοξοι καὶ εὐσεβεῖς. Μετὰ δάκρυα καὶ λυγμοὺς ὁ λαὸς παρηκολούθησε τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων.

Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ,
αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν ἐκράτησεν ὅπως ἡ ἑορτὴ αὐτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐορτάζεται τὴν πρώτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν.

* * *

Ἄν ἡ ἐπέτειος τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡμέρας ἐορτάζεται πανηγυρικῶς εἰς κάθε ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἰδιαιτέρως ὅμως τιμᾶται καὶ πανηγυρίζεται εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

Ὁ θρίαμβος τῆς λατρείας πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ ἡ ἀναστήλωσις αὐτῶν μετὰ ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριάρχην τοῦ Φαναρίου ὑπῆρξε τὸ μέγαλο γεγονός τοῦ Ὀρθοδόξου Βυζαντίου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἔτσι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προσφέρεται ὡς κέντρον διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ γεγονότος. Ἡ πατριαρχικὴ λειτουργία μετὰ τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν ἱεραρχῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι ἡ πλέον μεγαλοπρεπὴς καὶ ὑποβλητικὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Φαναριοῦ. Εἶναι μία ἀπὸ

τις τέσσερες πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς λειτουργίης ποῦ τελοῦνται κατ' ἔτος εἰς τὸν μεγάλον ναὸν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη εἰς ἐπισημότητα καὶ ὑποβλητικότητα. Ἀξιοματοῦχοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ πρεσβεύται τῶν ὀρθοδόξων κρατῶν προσήρχοντο εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς αὐτῆς. Καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Φαναρίου μὲ τις χαρμόσυνες κωδωνοκρουσίης ξυπνᾷ τὴν ἀναπόλησι ἐνὸς παρελθόντος ἱστορικοῦ καὶ συγκινητικοῦ. Ξαναζωντανεύεται ἡ μορφή τῆς φιλόχριστης εὐσεβοῦς βασιλείσης Θεοδώρας καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Μιχαήλ καὶ ἡ περιφορὰ τῶν εἰκόνων εἰς τὸν περίβολον τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ—περιφορὰ ποῦ καθιερώθη καὶ σὲ κάθε ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ δὲν ἔπαυσε μέχρι καὶ σήμερον παρ' ὄλες τις ἀντίξοες συνθήκες εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἰδίως—ἀποτελεῖ τὴν ἀναβίωσιν τῆς πρώτης μεγάλης λιτανείας μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν αὐγούσταν Θεοδώραν καὶ τὸν Βασιλέα υἱὸν τῆς. Ἐπέρασαν αἰῶνες ἔκτοτε καὶ ὡς τόσο ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς χριστιανικῆς ἡμέρας εἰς τὸ φανάρι ἀναδίδει τὸ λεπτὸ ἄρωμα τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ Βυζάντιο. Τὴν ἐζήσαμε καὶ τὴν αἰσθανθήκαμε σὲ πρόσφατη εὐτυχῆ ἐπίσκεψή μας.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

“ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,”

Εἰς τόμους πέντε σελ. 2124

Ἦτοι λόγοι ἑορταστικοί, περιστατικοί κ.λ.π., ἄρθρα, Μελέται, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Διατίθενται διὰ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς, κληρικούς, καὶ θεολόγους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, ἀντὶ δραχμῶν 200, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Πληροφορίαι καὶ ἐμβάσματα: Κωστήν Θ. Σπεράντσαν,
Σταδίου 28, Ἀθήνας

Ἀνέκδοτα τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Τὰ ὄρια τῶν διαφόρων ἐπισκοπῶν τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦσαν πάντοτε ὡς τὰ σημερινά. Ἐκ τῶν περιστάσεων καθορίζοντο ἄλλοτε μὲ ἕκτασιν μεγαλύτεραν καὶ ἄλλοτε μικρότεραν καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς δουλείας, καὶ κατὰ τὴν μακροχρόνιον τυραννίαν αὐτῆς. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καθόριζε τὴν περιφερειακὴν δικαιοδοσίαν ἐκάστου ἐπισκόπου ἢ Μητροπολίτου, μετὰ τὴν γνωμάτευσιν τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ἢ πολιτικῶν ἀρχόντων. Καὶ αἱ νῆσοι τῶν Κυκλάδων δὲν ἐξηρέθησαν τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. Τὰ ἐπόμενα ἀνέκδοτα ἐγγραφα εἶναι τῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ὄρια τῶν ἐπισκοπῶν τῶν Κυκλάδων καὶ κυρίως τῆς Κέας.

Εἶναι ἀξιόλογα διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος» παραδίδονται πρὸς κοινὴν ἀνάγνωσιν.

Τὸ πρῶτον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Πληρεξουσίου τῆς Σερίφου καὶ ἔχει ὡς ἔπεται:

«Πρὸς
τὸ ἱερὸν Ὑπουργεῖον τῆς Λατρείας

» Ἡ νῆσος μας Σέριφος οὔσα ἐκπαλαί ἠνωμένη μετὰ τῶν
» νήσων Κίας καὶ Θερμίων, ἐσχάτως διηρέθη ἐξ αἰτίας
» τινῶν ταραχοποιοφατριαστῶν καὶ ἠνώθη μετὰ τῆς Σίφνου.
» Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅλοι αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει ἐπαρχίαι διηρέθησαν
» θρησκευτικῶς καθὼς καὶ πολιτικῶς, ὅλον Σίφνος, Μῆλος
» καὶ Κίμωλος, ἢ Μύκονος, καὶ Σύρα, ἢ Ἴος, Ἄ-
» μοργός, Σίκινος, Πολύκανδρος, ἢ Σαντορί-
» νη, Ἄστυπαλία καὶ Ἀνάφη κ.λ.π. οὕτω παρακαλοῦ-
» μεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐνωθῇ ἡ νῆσος μας μετὰ τῆς Κίας καὶ Θερμίων,
» ὡς καὶ πρότερον, διότι ἀπὸ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν, δοκιμάζομεν
» ἄπειρα δεινὰ καὶ ζημίας, ταῖς περισσότερες μάλιστα ἀπὸ τοῦ
» ἐπιτροπικοῦ τοῦ Τοποτηρητοῦ Σίφνου, τὰς ὁποίας ἐπερίσσευσε
» τόσον, ὥστε ὅλος ὁ λαὸς πνέει ἐκδίκησιν ἐναντίον του, ἀλλ' εὐ-
» λαβοῦμενος τὴν Διοίκησιν δὲν κινοῦνται κατ' αὐτοῦ ἐλπίζοντες
» τὴν θεραπείαν τῶν ἀναφερομένων. Δέομαι οὖν τῷ ἐξόχῳ τούτῳ
» Ὑπουργεῖῳ ἵνα συγκατανεῦσαν ἐκδώσῃ τὰς ἀναγκαίας πρὸς ἡσυ-
» χίαν ἐκείνης τῆς νήσου διαταγὰς,

Καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας μένω.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ δ' Ἰανουαρίου 1826

Ἰωάννης Παπαδόπουλος.

Τὸ δεύτερον ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ Κεῖου Ἰωάννου Παγκάλου καὶ ἀπευθύνεται ὡς καὶ τὸ πρῶτον, πρὸς τὸ Ἑπιτομήιον τῆς Λατρείας ἢ Ὁρθοδοξίας. Μᾶς παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι ἡ Σίφνος μετ' ἄλλων ἑνδεκα (ἀριθ. 11) νήσων, «ἦτον ἡνωμένη». Πληροφορεῖ ἡμᾶς προσέτι ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Κίαις «πολλάκις» ἐξήτασε τὴν διευθέτησιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἀλλ' οὐδὲν ἐπέτυχε μέχρι τῶν ἡμερῶν ἐκείνων.

Τοῦ «πατριώτου» Ἰωάννου Παγκάλου ἡ αἴτησις ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Πρὸς

τὸ ἱερὸν Ἑπιτομήιον τῆς Λατρείας

» Ἐγκλείω ἀναφορὰν τοῦ Πληρεξουσίου τῆς νήσου
» Σερίφου κυρίου Ἰωάννου Παπαδοπούλου, ἐκ
» τῆς ὁποίας παρατηρεῖ τὸ Σὸν τοῦτο Ἑπιτομήιον τὴν αἴτησιν τῶν
» κατοίκων τῆσαύτης νήσου, καὶ τὰς καταχρήσεις, τοῦ ἐκεῖ ἐπι-
» τρόπου τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Σίφνου.

» Ἡ νήσος Σέριφος ἀληθῶς ἦτον τὸ πάλαι ἡνωμένη μετὰ τῶν
» νήσων Κίαις καὶ Θερμίων, καὶ τινὲς ταραχοποιοὶ διὰ
» τὰ πάθη τους τὴν διήρσαν, καὶ ἤδη εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ὑπερά-
» σπισιν τῆς Σίφνου. Ἡ νήσος Σίφνος ἦτον ἡνωμένη με-
» ENΔΕΚΑ (11) ἄλλας νήσους, ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν περίοδον τῆς
» Διοικήσεως, διηρέθησαν ἑρρησκειτικῶς καθὼς καὶ πο-
» λιτικῶς, καὶ ἡ Μύκονος καὶ Ἰος αἱ ὁποῖαι ἦσαν μετ'
» αὐτῆς, εἶναι ἤδη χωρισταὶ ἐπαρχίαι. Ὡστε μόνῃ ἡ Σερίφος
» μένει ἔξω, καὶ τοῦτο ἴσως ἀπὸ ἀγνοίαν. Ὁ Ἅγιος Κίαις μοὶ
» γράφει ὅτι περὶ τούτου ἀνέφερε πολλάκις εἰς τὸ ἱερὸν Ἑπιτομή-
» γειον τοῦτο, ἀλλ' ἀπόκρισιν οὐδεμίαν ἔλαβεν. Ἡ διαίρεσις αὐτῆ
» τῶν τριῶν (3) νήσων δὲν φέρει βέβαια ἀποτελέσματα καλὰ, ὡς
» ἐκ τοῦ ἀναφερομένου παρατηρεῖται. Παρακαλεῖται λοιπὸν τὸ
» ἔξοχον τοῦτο Ἑπιτομήιον, νὰ ἐκδώσῃ τὰς ἀναγκαίας περὶ τούτου
» διαταγὰς, διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν κατοίκων ἐκείνης τῆς νήσου.
» Μένω δὲ μὲ σέβας βαθυτάτον.

Τῆ 4ῃ Ἰανουαρίου 1826, Ναύπλιον

Ὁ Πατριώτης

Ἰωάννης Πάγκαλος»

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἑπιτομήιου εἰς ἀμφοτέρους τοὺς αἰτοῦντας ἔχει οὕτω:

Ἀριθ. 3850

«Τὸ Ἑπιτομήιον τῆς Λατρείας

Πρὸς

» τὸν εὐγενέστατον Πληρεξούσιον τῆς νήσου Σερίφου κ. Ἰωάννην

» Παπαδόπουλον, καὶ κ. Ἰωάννην Πάγκαλον. Ἐλήφθησαν αἱ ἀνα-
» φοραὶ Σας, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐνωσιν ζητοῦσαι τῆς νήσου
» Σερίφου μετὰ τῆς Κίρας καὶ Θερμίων.

» Προσκαλεῖσθε ὅμως νὰ πληροφορησῆτε ἐπακριβῶς τὸ Ὑπουρ-
» γεῖον τοῦτο, μὲ δευτέραν ἀναφοράν, ἐκ ποίας ἐποχῆς ἦτον ἡ νῆσος
» αὕτη ἠνωμένη μετὰ τούτων, καὶ πότε διεχωρίσθη, διὰ νὰ ἐνεργή-
» σῃ ἐκτελεστέως τὰς περὶ τούτου σκέψεις του.

» Τῆ 4ῃ Ἰανουαρίου 1826

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Θρησκείας
† Δαμαλῶν Ἰωνᾶς

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Ἰωάσαφ Βυζάντιος».

Ἀξιοπρόσεκτος εἶναι καὶ ἡ ἐπομένη ἀπάντησις τοῦ Πληρεξου-
σίου Σερίφου, παρέχοντος ἀξιολόγους πληροφορίας περὶ τῶν ὀρίων
τῶν Ἐπισκοπῶν τῶν Κυκλάδων

Γράφει τὰ ἐξῆς:

«Πρὸς

τὸ ἱερὸν Ὑπουργεῖον Λατρείας

» Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3850 προσκλήσεως τοῦ Σου
» Ὑπουργείου τούτου, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ πληροφορίαν ἀκριβῆ
» πότε ἦτον ἡ Κίρα ἠνωμένη μετὰ τῆς Σερίφου, καὶ πότε διη-
» ρέθη, ἀποκρίνομαι ὅτι θέλει εἶσθαι περίπου ἀπὸ 15 ἕως 20 χρό-
» νων, ὡς θέλει εἶσθαι περίπου εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἱεροῦ Μοναστη-
» ρίου τῶν Ταξιαρχῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ παλαιὰ ἔνωσις
» εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ βάλῃ βάσιν τὸ Σον Ὑπουργεῖον, καθότι
» ἡ παλαιὰ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν, δὲν ἐφυλάχθη
» ὀλοτελῶς, ὡς εἰς τὴν ἄλλην μου προανέφερον, διότι εἰς τὴν ἐπαρ-
» χίαν Σίφνου ὑπέκειντο καὶ ἡ Μύκονος ἡ δὲ Σύρα εἰς τὴν Ἄν-
» δρον. Ἦδη ὅμως ἡ Μύκονος καὶ Σύρα σχηματίζου ἐπαρχίαν
» χωριστήν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σίφνου ὑπέκειντο καὶ ἡ Ἴος, Ἄ-
» μοργὸς, Σίκινος καὶ Πολύκανδρος. Ἦδη καὶ
» αὐταὶ σχηματίζου ἐπαρχίαν χωριστήν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σίφνου
» ὑπέκειντο καὶ ἡ Ἀστυπάλια καὶ Ἀνάφη. Ἀλλ' ἤδη εἶναι
» ἠνωμέναι μετὰ τῆς ἐπαρχίας Σαντορίνης. Μὲ τὸ αὐτὸ λοι-
» πὸν δικαίωμα ὁποῦ καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι διηρέθησαν ἀπὸ τὴν ἐπαρ-
» χίαν Σίφνου, καὶ ἠνώθησαν θρησκευτικῶς ὡς καὶ
» πολιτικῶς, μὲ τὸ αὐτὸ δικαίωμα ζητεῖ ἤδη καὶ ἡ νῆσος Σέ-
» ριφος νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς Κίρας καὶ Θερμίων, ὡς εἶναι
» καὶ πολιτικῶς ἠνωμένοι διὰ νὰ φυλάττεται καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἀρ-
» μονία τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ὁποῦ φυλάττεται εἰς ὅλας
» τὰς λοιπὰς νῆσους. Ὅθεν περιττὸν νομίζουσα νὰ καταφεύγῃ εἰς

» τὴν ἀρχαίαν ἔνωσίν της, ἐλπίζει νὰ μὴν ἀποτύχη τῆς δικαίας καὶ
» ἐπωφελοῦς αἰτήσεώς της, διὰ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω
» παρέστησα.

Μένω δὲ μὲ σέβας βαθύτατον

Τῆ 5ῃ Ἰανουαρίου 1826, Ναύπλιον

Ὁ Πληρεξούσιος Σ ε ρ ί φ ο υ

Ἰωάννης Παπαδόπουλος».

Ὁ ὑπογράφων τὸ ἔγγραφο Ὑπουργὸς ἐπίσκοπος Δαμαλῶν Ἰωῆς Κωνσταντινίδης (ἔτ. 1765-1854) κατήγετο ἐκ Σουδενῶν τῶν Καλαβρύτων, καὶ ἦτο ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Κληρικῶν—πολιτικῶν (βλέπε περιοδικά, «Ἐκκλησία» φύλ. 15ῃ Μαρτίου τοῦ 1953, φύλ. Σεπτεμβρίου ἔτ. 1954, καὶ φύλ. Νοεμβρίου τοῦ 1946, «Χελμὸς»—Ἀκράτας φυλ. Μαΐου τοῦ 1961 καὶ «Κορινθιακὴ Ἥχῶ» ἔτ. 1968 φύλ. Φεβρουαρίου) τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι καὶ τὰ τρία (3) πρῶτα ἔγγραφα ἔχουν τὴν ἰδίαν 4ην Ἰανουαρίου) ἡμερομηνίαν, τὸ δὲ τέταρτον ἐγράφη ἀμέσως τὴν ἐπομένην (5ην Ἰανουαρίου) ἡμέραν. Φαίνεται ὅτι τὸν Καλαβρυτινὸν ἐπίσκοπον ἐγνώριζον καλῶς οἱ ἐκ Κυκλάδων πολιτευόμενοι καὶ διὰ τοῦτο ἐνήργησε τὰς αἰτήσεις αὐτῶν τάχιστα.

Ἡ τοιαύτη οὐχὶ τυχαία φιλικὴ σχέσηις ἐπήγαγεν ἐκ προεπαναστατικῶν ἱστορικῶν λόγων. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1769-70 ἀποτυχοῦσα Ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Νομοῦ Ἀχαΐας, ἡ γνωριζομένη ὡς ἐπανάστασις «Ὀρλώφ», ὡς καὶ αἱ πρὸ αὐτῆς ἡγάγασαν πολλοὺς Καλαβρυτινοὺς λόγῳ τῶν σφαγῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, νὰ καταφύγουν εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ τὰς μᾶλλον ὄρεινὰς ἐπαρχίας (Ἀρκαδίαν, Λακεδαιμονίαν), εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, τὰς Κυκλάδας, καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα καὶ παρέμειναν ἄρκετοί, καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Τὸ πλησίον τῆς Σπάρτης κείμενον χωρίον «Ἅγιος Ἰωάννης» ἐκτίσθη καὶ κατοικήθη ὑπὸ Καλαβρυτινῶν, κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἱστορικοὺς.

Τὸ ἐπάνυμον πλείστων οἰκογενειῶν ἀποδεικνύει τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός. Οὕτως ἡ οἰκογένεια Σ ο φ ι α ν ο ὦ ἢ καὶ βραδύτερον Σ ο φ ι α ν ο π ο ὺ λ ο υ ἐπωνομασθεῖσα, κατήγετο ἐκ Σοποτοῦ τῶν Καλαβρύτων, ἐκ τοῦ ἐκεῖ οἴκου τῶν Σ ο φ ι α ν ῶ ν. Ὁ σήμερον ἐν Χώρα τῆς Κέας εὐρισκόμενος Σοφιανόπουλος Τάκης ἢ Παναγιωτάκης ἔμπορος, ἀναμφιβόλως εἶναι ἀπόγονος τοῦ ἐκ Σοποτοῦ καταγομένου καὶ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1778 δημογέροντος τοῦ Καζᾶ—Καρυταίνης (βλέπε, Ἡ Ἡλεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὑπὸ Γεωργίου Ἀριστείδου Χρυσανθακοπούλου ἔτ. 1950 σελ. 247) Ἀρκαδίας, Π α ν α γ ι ω τ ά κ η Σοφιανοπούλου. Οἱ πρόγονοι

τοῦ ἐν Κέα Παναγιωτάκη κατὰ τὴν βεβαίωσίν του εἰς τὸν ὑποφαινόμενον πρὸ δετίας, διετήρουν ἐν Καρυταίνῃ, μέχρι πρὸ τινων ἐτῶν, ἀμπελῶνας ἐκτάσεως δύο χιλιάδων (2.000) στρεμμάτων Ὅμοιως μεταξὺ τῶν Σοφιανῶν τῆς Κέας καὶ τῶν τοῦ Σοποτοῦ, εὐρισκομεν τὰ βαπτιστικά ὀνόματα Λεωνίδας καὶ Ἄνδρέας, συνήθη εἰς τὸν δῆμον Ἀροανείας καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν Σοφιανῶν καὶ Σοφιανοπούλων Σοποτοῦ, μέχρι τῶν σημερινῶν ἀπογόνων. Ἐκ τῆς στενῆς ταύτης σχέσεως Καλαβρύτων καὶ νήσων, ἐπηκολούθησαν καὶ αἱ τοποθετήσεις εἰς τὰς νήσους πολλῶν Καλαβρυτινῶν ἐπισκόπων. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι τῆς Κέας καὶ τῶν σὺν αὐτῇ νήσων, οἱ ἐπίσκοποι Προκόπιος Οἰκονόμου († 1854), Μητροφάνης Οἰκονομίδης († 1889), Μεθόδιος Παπαναστασόπουλος († 1893), καὶ Ἀθανάσιος Λεβεντόπουλος (1929), ἦσαν ἐκ Καλαβρύτων. Μόνον οὕτως ἐξηγεῖται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ταχίστη ἐξυπηρέτησις αἰτούντων Κυκλαδιτῶν ὑπὸ τοῦ Καλαβρυτινοῦ Ἐπισκόπου—Ἐργουῦ Δαμαλῶν Ἰωῆ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Πρωθιερεὺς

ΤΟ ΜΕΓΑ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ

Ἐκυκλοφόρησε σὲ καινούργια ἔκδοσι ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἔκδοσις εἶναι προσεγμένη καὶ καλλιτεχνική. Τὸ δέσιμό του εἶναι γερό, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύη νὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν χρῆσιν.

Ἡ τιμὴ του εἶναι 100 δρχ.

Οἱ νοοί μας ἢ οἱ ἱερεῖς μας μποροῦν νὰ τὸ παραγγείλουν στὶς Ἱ. Μητροπόλεις ἢ νὰ γράψουν κατ' εὐθείαν στὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν (Ἰασίου 1 — Ἀθῆναι), στέλλοντας καὶ τὰ ταχυδρομικά, δρχ. 15.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

125. Ποῦ ἔγκειται ἡ διαφορὰ τῶν δύο ἀγιασμῶν, τῆς πρώτης ἀγιάσεως κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ τῶν Φώτων ἐφ' ὅσον οἱ ἀκολουθίαι εἶναι οἱ ἴδιαι, καὶ εἰς τί εἰδικώτερον χρησιμοποιοῖται ὁ καθεὶς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Θ. Ἀρέστη).

Ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων τελεῖται κατὰ τὴν σημερινὴ τάξι δύο φορές, τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, κατὰ μὲν τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ καὶ τὰ ἔντυπα μετὰ τὴν ἀπόλυσι τοῦ ὄρθρου, κατὰ δὲ τὴν ἐνοριακὴν πρᾶξι μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις τελεῖται ἡ ἴδια ἀκριβῶς ἀκολουθία μετὰ μόνη τὴν διαφορὰ ὅτι ὁ «πρόλογος» τῆς μεγάλης καθαγιαστικῆς εὐχῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ «Τριάς ὑπερούσιε...» μέχρι τὸ «συνεχόμενος φόβω ἐν καταλύξει βοῶ σοι», ἀναγινώσκεται μόνο κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, ἐνῶ κατὰ τὴν παραμονὴ ἡ εὐχὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Μέγας εἶ, Κύριε...». Ἡ παράλειψις αὐτῆ τοῦ «προλόγου» δὲν προβλέπεται μὲν ἀπὸ τὰ ἔντυπα (τὸ «λέγεται μυστικῶς», ποῦ σημειώνεται ἀπὸ ὄρισμένα Τυπικὰ ἀποτελεῖ προσπάθεια συμβιβασμοῦ ἢ συγκαλύψεως τοῦ πράγματος), γίνεται ὅμως κατὰ ἄγραφο παράδοσι, ποῦ εἶναι παλαιότερα ἀπὸ τὴν τάξι ποῦ κατεγράφη στὰ ἔντυπα, γιὰτὶ δὲν περιέχεται σὲ πάρα πολλὰ καὶ ἀρχαῖα χειρόγραφα, μερικὰ δὲ ποῦ τὸν ἔχουν σημειώνουν: «Ταύτην τὴν εὐχὴν οὐ λέγομεν» (Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 670), ἢ «αὕτη ἡ εὐχὴ οὐκ ἐκ παραδόσεως ἐκκλησιαστικῆς παρελάβομεν λέγεσθαι· καὶ εἰ μὲν θέλει, λέγεται αὕτη, εἰ δ' οὐκ ἄρξου ἀπὸ τοῦ Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν τύπον παραλείψας αὐτὴν» (Ἀθηνῶν 663), ἢ «Ἰστέον, ὅτι ἡ παροῦσα εὐχὴ... ἀναγινώσκεται μὲν παρά τισιν ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἀναγινώσκεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν συναπτὴν καὶ τὴν ἄνωθεν εὐχὴν («Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ μονογενὴς Υἱὸς...») ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς μεγαλοφῶνως Ἐπίσκοπος, Κύριε...» (Ἀγίου Σάββα Ἱεροσολ. 367). Ὁ «πρό-

λογος» δὲ αὐτὸς δὲ εἶναι κἄν εὐχή, ἀλλὰ πανηγυρικὸ ἐγκώμιο τῆς ἑορτῆς, πού πῆρε τὴν σημερινή μορφή μετὰ ἀπὸ πολλὰς τροποποιήσεις καὶ προσθαφαιρέσεις καὶ πού κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο μόνο κατὰ τὴν παραμονή, τελικὰ δὲ καλῶς ἐπεκράτησε νὰ λέγεται μόνο κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς. Ἡ προσθήκη τοῦ ἐγκωμίου αὐτοῦ κάμνει μὲν πανηγυρικωτέραν τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλὰ δὲν ἀλλοιώνει καθόλου τὴν οὐσία τῆς, στὴν ὁποία, καθὼς εἶδαμε, ἀποτελεῖ μεταγενέστερο καὶ ἐμβόλιμο στοιχεῖο. Ἐπομένως καὶ τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἑορτῆς ὁ ἀγιασμὸς εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἴδιος, (μέγας ἀγιασμὸς) καὶ στίς δύο περιπτώσεις. Ἱστορικῶς δὲ καὶ λειτουργικῶς οἱ δύο αὐτὲς ἀκολουθίες εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, πού ἐπενοήθη ἤδη ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατὰ τὴν παραμονή γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦνται οἱ πιστοί. Ἀρχικῶς δηλαδὴ ὁ μέγας ἀγιασμὸς ἐτελείτο εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν παννυχίδα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, ἀντλοῦσαν οἱ πιστοὶ ὕδωρ, ἔπιναν καὶ ἔρραντίζοντο καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐβαπτίζοντο σ' αὐτὸ οἱ κατηχούμενοι. Στὴν λειτουργία τῆς ἑορτῆς, πού ἐτελεῖτο εὐθὺς ἀμέσως, παρίσταντο καὶ οἱ νεοφώτιστοι, γι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα ψάλλεται κατ' αὐτὴ ἀντὶ τοῦ τρισαγίου τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...». Κατ' οὐσίαν ὁ μέγας ἀγιασμὸς εἶναι εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος, μὲ τὴν ὁποία μέχρι σήμερα παρουσιάζει τόσα κοινά. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος Γναφεὺς (465-475) πρῶτος ἐσκέφθη νὰ διευκολύνη τοὺς χριστιανούς καὶ ὥρισε νὰ τελῆται ὁ ἀγιασμὸς καὶ κατὰ τὴν παραμονή (ἐν τῇ ἑσπέρα). Πόσο δὲ ἦταν ἀναγκαία καὶ ἐπιβαλλομένη ἡ εἰσαγωγή τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ φαίνεται ἀπὸ τὴν ταχυτάτη ἐπικράτησιν τῆς πράξεως αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρχαν μικρὲς διαφορὲς μορφῆς μετὰξὺ τῶν δύο ἀκολουθιῶν, ὕστερα ὁμῶς μὲ ἀμοιβαῖες ἐπιδράσεις ἐξωμειώθηκαν πλήρως. Γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε δὲ μία σύγχρονον παρομοίωσιν, συνέβη μὲ τὸν μέγα ἀγιασμὸ ὅ,τι ἀκριβῶς γίνεται στὴν ἐποχὴ μας μὲ τίς δύο λειτουργίες, πού τελοῦνται στοὺς μεγάλους ναοὺς τῶν πόλεων τὴν ἰδίαν ἡμέραν γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν πιστῶν.

Ἡ διάκρισις πού θέλουν νὰ πιστεύουν μερικοὶ ὅτι ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν δύο, ἢ μᾶλλον τοῦ ἐνὸς ἀγιασμοῦ, δὲν εἶναι δικαιολογημένη.

126. Κατὰ τὸν μελισμὸν τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ», διατὶ ὁ διάκονος λέγει· «Μέλισσον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον», ἐνῶ ὁ μελιζων λειτουργῶς λέγει· «Μελιζεται καὶ διαμελιζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»; Ἄλλως τε ὅταν εὐλογῇ ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀρχιερεὺς τὰ τίμια δῶρα δὲν λέγει· «Ποίησον τὸν ἄρτον τοῦτον ἅγιον ἄρτον», ἀλλὰ «τίμιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου»; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομάζεται ἀκόμη «ἄρτος» μετὰ τὴν μετουσίωσιν αὐτοῦ εἰς «Σῶμα Χριστοῦ»; (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Ἡ. Γεωργούλα).

Ὁ ὄρος «ἅγιος ἄρτος», «θεῖος ἄρτος», «ζωοποιὸς ἄρτος», ἢ ἀπλῶς «ἄρτος» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρας καὶ ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ κείμενα πρὸς δῆλωσιν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἄρτου δηλαδὴ τῆς θείας εὐχαριστίας, ὄχι μόνον πρὸ τοῦ καθαγιασμοῦ του, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτόν. Συνηθέστερα ἀπαντᾷ στὶς τυπικὰς διατάξεις τῆς θείας λειτουργίας καὶ τῶν χειρογράφων καὶ τῶν ἐντύπων, ὅπως στὴν προτροπὴ τοῦ διακόνου, πού ἀναφέρει ἡ ἐρώτησις, καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα ὅπως π.χ. «ἀψάμενος τοῦ ἁγίου ἄρτου», «ποιεῖ σταυροῦ τύπον... μετὰ τοῦ ἁγίου ἄρτου», «ὅταν μέλει ὑψώσῃ τὸν ἅγιον ἄρτον», «αἶρων τὸν ἅγιον ἄρτον», «μελιζεῖ τὸν ἅγιον ἄρτον», «λαμβάνει μερίδα ἐκ τοῦ ἁγίου ἄρτου», «ἐπιχέει τῷ ἁγίῳ ἄρτι» ἢ «κατέχει τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ θείου ἄρτου», ἢ «κοινωνοῦσι τοῦ ζωοποιοῦ ἄρτου», ἢ καὶ ἀπλῶς αὐψοῖ τὸν ἄρτον», «Εὐχὴ ὑψώσεως τοῦ ἄρτου», «λαμβάνων... ἐκ τοῦ ἄρτου μερίδα», «λαβὼν μερίδα ἐκ τοῦ ἄρτου» κλπ. Μὲ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ἢ λέξις «ἄρτος» εὐρίσκεται καὶ στοὺς ὕμνους, ὅπως στὸ κοντάκιο καὶ στὸν οἶκο τῆς Μεγάλης Πέμπτης «Τὸν ἄρτον λαβὼν», «τὸν ἄρτον ὑποδεξώμεθα».

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου κάθε ἄλλο παρὰ ἐκφράζει διάθεσιν ὑποτιμῆσεώς του ἢ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀληθινῆς μεταβολῆς τοῦ ἁγιασμένου ἄρτου εἰς Σῶμα Χριστοῦ. Στὴν ἰδίαν φράσιν πολλὰς φορὰς ἢ λίγα παρακάτω τὸν ὄρος «ἄρτος» διαδέχεται ὡς ταυτόσημος τὸ «Σῶμα Χριστοῦ» ἢ «τίμιον Σῶμα», «θεῖον Σῶμα» κλπ. Οἱ δύο ὄροι χρησιμοποιοῦνται στὴν

θεία λειτουργία, ὅπως καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη μὲ τὴν ἰδίᾳ ἀκριβῶς ἔννοια: «καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν» (Ἰωάν. ζ', 51), «οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς... ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰωάν. ζ', 58), «τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνός ἄρτου μετέχομεν» (Α' Κορινθ. ι', 16-17), «ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον..., ὥστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον..., δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω...» (Α' Κορινθ. ια', 26-28).

Φ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ ὄγδος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», «Ἡ ἀγωνία ἐνός Ἱερέως» τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη, ὅστις τόμος καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. Ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεῖα Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα.

(Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ
Τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου
τοῦ ἐξ Οἰκονόμων

Ἐπιστάσις ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΑΠΟΛΥΤΟ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἔμφυτη τὴ δίψα τοῦ Ἀπολύτου καὶ τείνει ἐναγώνια πρὸς αὐτό. Τὸ Ἀπόλυτο ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὶς διάφορες θρησκευτικές, ἠθικές, αἰσθητικές, κοινωνικές καὶ λοιπὲς πολιτιστικὲς ἀξίες, πού σελαγιζοῦν στὸ ἱστορικὸ στερέωμα καὶ προβάλλονται στὸ παρελθὸν καὶ στὸ παρὸν ἀπὸ τὸ μέλλον, ντυμένες μιὰ ἐσχατολογικὴ σημασία. Στὸ βάθος τους, σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, οἱ ἀξίες αὐτὲς ἔχουν θρησκευτικὸ παλμό, χωρὶς ὅμως, νὰ τὸν διακρίνη ὁ καθένας.

Γιὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία τὸ Ἀπόλυτο, σὰν ἔννοια καὶ πραγματικότητα, συμπίπτει, μὲ τὴν ἔννοια καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴ θέωσή του, ἐπιτευκτὴ χάρη στὴ Σάρκωση τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ ἄνθρωπος ὑπερβαίνει τὴν ἐγκόσμια, μεταπτωτικὴ σχετικότητα κι' εἰσέρχεται στὴ σφαῖρα τοῦ Ἀπολύτου, στὴ σφαῖρα τῆς ἐνεργείας τῆς θείας οὐσίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ Ἀπόλυτο πού ἀντιστοιχεῖ στὴ βαθειὰ ἔφεση τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ ἔφεση προῖόν τοῦ «κατ' εἰκόνα». Τὸ Ἀπόλυτο, λοιπόν, πού προσμετρεῖται στὸν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι τὸ μοναδικὰ Ἀπόλυτο τῆς θείας ὀντότητος, ἀλλὰ μιὰ θέση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴν ἐνέργεια αὐτοῦ τοῦ Ἀπολύτου, μιὰ κοινωνία ἀγάπης. Ἡ θέση αὐτὴ εἶναι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ τὸν προορισμὸ της ἓνα Ἀπόλυτο ζωῆς καὶ μακαριότητος.

Χωρὶς τὸ φῶς καὶ τὴν ἱκανοποίηση αὐτοῦ τοῦ Ἀπολύτου, ὁ κόσμος δὲν ἔχει νὰ προσφέρῃ στὴ δίψα καὶ τὴν ἀγωνία μας παρὰ ἀναμφισβήτητες καὶ βέβαιες διαψεύσεις. Οἱ χωρὶς τὸν χριστιανικὸ Θεὸ ἐγκόσμιες ἀξίες, πού τείνουμε στὴν πραγματάωσή τους, εἶναι χιμαιρικὰ ὀράματα, ἂν κριθοῦν σὲ καθολικὴ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα προοπτικὴ καί, συνάμα, ἢ καθεμιὰ τους ἢ κατηγορίες τους ἢ ἀκόμη καὶ τὸ σύνολό τους δὲν ἔχουν ἐκείνη τὴν ποιότητα κι' ἐκεῖνο τὸ ὕψος, πού ἡ φύση μας καὶ τὸ πνεῦμα μας διαθέτουν τὴ φορά καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ φθάσουν. Ὅ,τι στὰ μύχιά του ποθεῖ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ ἐπιτύχῃ ἀφημένος στὸν ἑαυτὸ του. Εἶναι κάτι πού ἡ ἐκπλήρωσή του βρίσκεται στὸν Θεό, στὴν «τῶν ἐφετῶν ἀκρότητα».

Χωρισμένος κι' άποξενωμένος άπό τόν Θεό, στερημένος τήν πίστη, «έλπιζομένων υπόστασιν, πραγμάτων έλεγχον ού βλεπομένων», συγκομίζει σ' αυτόν έδω τόν κόσμο μιά πικρή βεβαιότητα. Κάθε έκπλήρωση πόθου μοιάζει σάν παιγνίδι μιās τυφλής τύχης. Άλλά κι' όταν πραγματοποιηται, βοηθημένη άπό τή δική της προσπάθεια, έχει σχετικότητα πολλών λογιων κάθε φορά και πάντα κι' όπωςδήποτε τή σχετικότητα του χρόνου.

Τό σωματικό κάλλος είναι ανεξέλεγκτος κλήρος λίγων. Ένα τέτοιο ιδανικό ποτέ δέν θα μπορούσε να εξασφαλισθῆ για όλους. Άλλά κι' όπου υπάρχει, είναι κάτι που υπόκειται κάθε στιγμή στον κίνδυνο να χαθῆ κι' όπωςδήποτε θα μαρानθῆ με τόν καιρό και θα εκλείψει.

Ή υλική άνεση δέν είναι εξασφαλισμένη για όλους.

Ή δόξα στον κόσμο αυτόν είναι κάτι τό σπάνιο, για τους έλαχίστους.

Ή θύραθεν σοφία, τό ίδιο.

Τό ανθρώπινον γένος, σωματικά, διανοητικά, αισθητικά παρουσιάζει τήν εικόνα, για όποιον πιστεύει στις έγκόσμιες άξίες, μιās τυχαίας κι' ειδικῆς εϋνοιας, που άφορα τους λίγους, ένω οί πολλοί, άλλος άπό τήν τάδε κι' άλλος άπό τήν δείνα άποψη, στεροϋνται όχι μονάχα τή βεβαιότητα, αλλά και τήν πιό αδύνατη πιθανότητα ότι θα ίκανοποιηθοϋν οί τόσο βαθειά ριζωμένες στη φύση μας επιθυμίες προς ένα όποιοδήποτε ιδανικό, προς ένα όποιοδήποτε Άπόλυτο ή τήν προσέγγισή του.

Άντίθετα, ό χριστιανισμός ανοίγει σε όλους ανεξάίρετα τους ανθρώπους τή βέβαιη δυνατότητα να άξιωθοϋν τό Άπόλυτο που άντιστοιχεί άκριβώς στην ανθρώπινη φύση, άγωνιζόμενοι γι' αυτό και προγευόμενοι τό κάλλος και τήν αλήθεια του έδω κάτω και ζώντας το αιώνια στη βασιλεία των οϋρανων.

Ό,τιδήποτε κι' αν ό κόσμος κι' ή υλική ζωή κατά τόν «νϋν αιώνα» έχουν στερήσει στον άνθρωπο, δέν πρόκειται για γεγονός άποκλεισμοϋ. Ή όμορφιά, ή αλήθεια, ή δόξα, ή χαρά τόν περιμένουν στο άνώτατο έπίπεδό τους, στην καθαρώτερη ύφή

τους, στήν πληρέστερη πραγματικότητα τους καί, μαζί, στήν αιώνιότητα, ἄν πατήση τὸ πόδι του στὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ ἄν ἀναγεννηθῆ ἔν Χριστῷ καί μεταφράση τὸ Εὐαγγέλιο στήν ἴδια του τῆ ζωή.

Χωρὶς τὴν πίστη στὸν Χριστό, ὁ κόσμος κι' ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δίνουν ὅλες τις λαβές γιὰ νὰ στηριχθῆ κι' ὅλο τὸ ὑλικὸ γιὰ νὰ θραφῆ ἢ ἀπαισιοδοξία κι' ἡ ἀπόγνωση. Ἀντίθετα, μὲ τὴν πίστη στὸν Χριστό, τὸ Ἀπόλυτο γιὰ τὸ ὁποῖο πλασθήκαμε γίνεται δικό μας, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῆ κανένας μας.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι,
ὅτι τὰ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια χορηγοῦν εἰς
τοὺς κληρικοὺς στεγαστικὰ δάνεια, ἐπὶ τῇ αἰ-
τήσει τῶν ἐνδιαφερομένων.

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ τῆς περιφέρειας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἔτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

28. ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

«Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ» (Ρωμ. στ', 18-23).

Τὸ ὅτι ἡ πτώσις μας στὴν ἁμαρτία σημαίνει γκρέμισμα, ἤτταν, ὑποδούλωσι καὶ ἐξευτελισμὸς, αὐτὸ μὲ μιὰ φρασούλα του σὲ μιὰ του ἐπιστολῆ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐπιγραμματικὰ σημειώνει καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὸ ἀντιλαμβάνομεθα: «Ὡ γάρ τις ἤττηται, τούτω καὶ δεδούλωται» (Β' β', 19). Ἐπαθε λοιπὸν λύγισμα, κάμψιν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἰλκύσθη ἀπὸ τὴν προκλητικότητα τῶν προσφερομένων στίς αἰσθήσεις του. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερα ὑποτίμησις καὶ ἐξευτελισμὸς, ἀπὸ τὴν ὑποτίμησι καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ ποὺ παθαίνει ἓνα πλούσιον, εὐγενὲς ἀρχοντόπουλον ποὺ παρασύρεται ἀπὸ τοὺς ἀλήτας, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ὑποκόσμου γιὰ νὰ εἶναι τάχα ἐλεύθερος καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν σάπιων ἐδεσμάτων νυκτοβίου ζωῆς, νὰ εἰσπνέῃ τὸν ἀνάθαρτον καὶ δύσσομον ἀέρα τῶν ὑπογείων καὶ νὰ ἀρχηγυέται ἀπὸ τὴν συμμορία χασισοποτῶν, σωματεμπόρων καὶ ληστῶν. Καὶ τὸ παθαίνει αὐτὸ γιὰτὶ νομίζει πὼς ἡ πειθαρχημένη καὶ προγραμματισμένη οἰκογενειακὴ ζωὴ καὶ τοῦ πατέρα ἢ σοβαρότης καὶ ἀξιοπρέπεια τοῦ εἶναι σκλαβιά. Τὸ νομίζει. Κι' ὅταν μάλιστα οἱ ἀπ' ἕξω ποὺ φθονοῦν τὴν εὐτυχίαν του τοῦ ξεσηκῶνουν τὰ μυαλὰ μὲ τὰ ψεῦδη, τότε αὐτὸ τὸ «νομίζει» μεταβάλλεται σὲ μιὰ πίστη του πὼς ζῆ τάχα κλειδαμπαρωμένο στὸ σπίτι του, στερούμενον τῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς. Καὶ ζῆ ἀνήσυχο, μελαγχολικὸν, λυπημένον, μέσα στὴν ξαστεριά τ' οὐρανοῦ του, στὸ χαμόγελο τοῦ σπιτιοῦ του, στὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀδιαβλήτων ἀγαθῶν. Κατορθῶνουν οἱ ἀπ' ἕξω μὲ τὴν διαστροφή τῆς πραγματικότητος καὶ τὴν ψεύτικη γυαλάδα τοῦ κόσμου νὰ δημιουργοῦν ζητήματα σ' ἓνα εὐτυχισμένο σπίτι καὶ νὰ ξεστρατίζουν τὸ παιδί γιὰ νὰ τὸ ὑποδουλώσουν στὰ πάθη του, νὰ τοῦ μάθουν συνήθειες ποὺ δὲν ἐγνώριζε, κέντρα ποὺ ἐσιχαινέτο, ἀπολαύσεις ποὺ κάθε φυσιολογικὸς καὶ ὑγιὴς στὰ μυαλὰ ἄνθρωπος κάνει ἐμετό.

* * *

Καὶ ἀναφέρουμε αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ποὺ πέφτει ἄμεσα στὰ μάτια μας γιὰ νὰ νοιώσουμε καλλίτερα τι ἔπαθε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας του ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐκοψε τὰ χρυσαῖα χαλινάρια

τῆς πειθαρχημένης στοῦ θέλημα τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς ζωῆς, κι' ἔπεσε ἐλεύθερος στὴν ἀγορὰ τοῦ διαβόλου, ὅπως ὁ ἀλήτης, ὁ ἀργό-σχυλος, ὁ λιμασμένος τύπος, ὁ ἀδέσποτος σκύλος ποὺ γυρίζει χω-ρίς ἀφεντικὸ στὰ χασάπικα, ἔξω ἀπὸ τὰ μαγειρεῖα, στὶς γωνιὲς μὲ τὰ ἀπορρίμματα, γιὰ νὰ μαζεύῃ ὅ,τι βρώμικο βρῖσκει. Αὐτὸ λέγεται στὴ γλῶσσα τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν παραστρατημένων, ἐλευθερία καὶ εὐτυχία. Μονάχα διανοητικῶς ἀνάπηροι, ψυχικὰ καὶ ἠθικὰ γκρε-μισμένοι μποροῦν νάχουν σὲ λειτουργία τέτοιο λογικὸ μηχανισμό. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπλῆ διασταύρωσις τῶν ματιῶν σου μὲ τὰ μάτια τοῦ σατανᾶ θολώνει τὸ μυαλό, ὅπως ἐθολώθη τῶν πρωτοπλάστων καὶ δι' αὐτῶν ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ ξεπεσμός τῶν πρω-τοπλάστων καὶ ὄλων τῶν πρὸ Χριστοῦ ἀνθρώπων στοῦ κατάντημα τῆς δουλείας μὲ ἀφεντικὸ τὸ διάβολο, ἐπόμενο ἦταν νὰ κάμῃ τὴ ζωὴ τῶν παραστρατημένων παιδιῶν τοῦ Θεοῦ ἄκρως βασανιστικὴ. Για-τὶ μὰ τέτοια ἐλευθερία ποὺ ἐπαγγέλλεται ὁ σατανᾶς, δὲν εἶναι ἐλευθερία, ἀλλ' ἀποχαλίνωσις, ποὺ σπρώχνει στὴν ὑποδούλωσι καὶ φυλάκισι τῆς ψυχῆς. Ἄλλωστε, μετὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ ἀν-θρωπίνου γένους ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν πρωτοπλάστων μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Αὐτρωτοῦ, εἶναι ὀλοφάνερο πὼς ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν πραγματικὴ του ἐλευθερία καὶ ὑπετάγη πλήρως καὶ ἀπολύτως στοῦ κτηνώδους. Ὡς ψυχὴ; Ἐξευτελίσθη. Ὡς πνεῦμα; Ἐταπεινώ-θη. Ὡς ἐλευθέρᾳ προσωπικότητος διατάσσουσα καὶ ὄχι διατασσομένη; Ἐγίνε ἓνα ράκος στὰ πόδια τῆς υαίνης ποὺ ἀρέσκειται νὰ τρέφε-ται μὲ θνησιμαῖα. Γιατί, τίνων πραγμάτων ἔστερεῖτο κοντὰ στοῦ Θεοῦ; Τὸ ὅτι ἐνοιῶθε τὸ Θεὸ κοντὰ του, αὐτὸ ὄχι μονάχα τοῦ στερέωνε τὸ αἶσθημα τῆς ἀπολύτου ἀσφαλείας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐγέμιζε τὴ ζωὴ μὲ δόξα καὶ χαρὰ. Ἐπειτα καὶ αἰσθησιακὰ ἀπελάμβανε τῶν ὠφε-λίμων γιὰ τὸ σῶμα του καὶ τὴν ψυχὴ του ἀγαθῶν καὶ αἰσθητικῶν, γιὰτὶ ἡ γύρω του ἔμψυχος καὶ ἄψυχος φύσις ἐπροβάλλετο σὰν ζωντανὸς καλλιτεχνικὸς πίνακας ἐκτάκτου ὠραιότητος καὶ ἀρμονίας. Ἡ ἐλευθερία δὲν εὐρίσκεται στὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀλόγων ἐνστί-κτων, λὲς καὶ σκοπὸς τῆς ζωῆς δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ ἡ ἄμετρος, ἀκαιρος καὶ ἄνομος πλήρωσις ἀλόγων αἰτημάτων τοῦ κατωτέρου καὶ γῆϊνου μέρους τῆς φύσεώς μας, ἀλλ' ἡ πειθαρχία στοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ αὐτοκυριαρχία ποὺ κρατεῖ τὴν ψυχὴ Δέσποινα ἐπὶ τῶν ἐνστίκτων καὶ τῶν ὁρμῶν μας καὶ ὄχι εὐτελεῖ, χαμερτῆ δούλην των. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ἀπὸ ψυχὴ. Κάποιο ἀπὸ τὰ δυὸ πρέπει νὰ διατάσῃ καὶ τὸ ἄλλο νὰ ὑπακούῃ· κάποιο πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσία καὶ τὴν εὐθύνῃ καὶ τὸ ἄλλο πρέπει νὰ ἐξουσιάζε-ται. Τώρα χρειάζεται σπαζοκεφαλιά γιὰ νὰ δοθῇ ἡ ἐξουσία σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶναι λογικὸ, ἔχει συνείδησι, διακρίνεται γιὰ τὴ σοφία του, νοιώθει οὐράνια φτερουγίσματα, προσεύχεται, ἀγαλλιᾶ μέσα στὶς ὠραῖες του δημιουργίες, ποθεῖ νὰ ἰδῇ τὸ Θεὸ του; Αὐτὴ δὲν εἶ-

ναι ἡ ψυχὴ ποὺ δὲν ἀρέσκειται στὴ σπηλαιώδη καὶ μουχλιασμένη ζωὴ ἀλλὰ σ' ὅ,τι ὁ Πλάστης τῆς γι' αὐτὴν προορίζει; Μπορεῖ ὁ πίθηκος, ὁ λύκος, ἡ λεοπάρδαλις, ἡ βασιλικὴ κόμπρα, ὁ σκορπιὸς ἢ οἰονδήποτε θηρίο τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου νὰ συντάξουν νομολογίας καὶ νὰ δώσουν ρυθμὸ στὴ ζωὴ μιᾶς ἰδανικῆς πολιτείας ἀνθρώπων; Μπορεῖ ἀνθρωποφάγοι, καννίβαλοι μιᾶς ζούγκλας νὰ τεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς πολιτισμένης χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ νὰ ὑπάρξῃ πρόοδος καὶ εὐτυχία; Τότε, πὼς μποροῦν τὰ κατώτερα ἔνστικτα καὶ οἱ φυσικὲς ὁρμές, ποὺ δὲν ἔχουν ἄλλο σκοπὸ παρὰ μιὰ δουλικὴ συντήρησι τῆς ζωῆς, νὰ κυριαρχοῦν, νὰ συντάσσουν κανόνες συμπεριφορᾶς, καὶ νὰ κρατοῦν στὸ κατῶφλι τῆς ὑπηρεσίας των τὴν ψυχὴ;

* * *

Καὶ ὅμως, ἐκεῖ ἐτράβηξεν ἡ ἀνθρωπότης γιὰ νὰ πέσῃ στὴ πιὸ στυγνὴ δουλεία καὶ νὰ ξεπεράσῃ ὁ ἀνθρώπος, αὐτὸ τὸ εὐγενέστατο καὶ θεϊότατο πλάσμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τῆς τιμῆς του καὶ τῆς ἀξίας του ποὺ εἶχε κατὰ τὸ Θεό: «Ἀνθρώπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνόητοις καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς» (Ψ. μθ', 13). Ὁμοιώθη ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀχρηστεύσεώς του ὡς προσωπικότητος, μετὰ τὸν ἠθικὸ του ξεπεσμὸ καὶ τὴν ὑποδούλωσί του στὰ πάθη του, τὰ ὁποῖα οὔτε νοῦν ἔχουν οὔτε συνείδησι, ἀλλ' ἀκόρεστη λύσσα ἡδονικῶν ἀπολαύσεων καὶ ἱκανοποιήσεων μὲ τέρμα τὴ φθορά. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος γράφει πὼς αὐτὲς οἱ αἰσθησιακὲς ὁρμές, στὶς ὁποῖες ἐδέχθη νὰ ὑποδουλωθῇ ὁ ἀνθρώπος, ἐφ' ὅσον ἱκανοποιοῦνται ἄλογα, ἀκαιρα καὶ ἄνομα, κατασκευάζουν στὸ ἐργαστήριό τους τὴ φθορά, τὸ θάνατο τῆς ψυχῆς (Γαλ. στ', 8). Καὶ δουλεία στὴ φθορὰ χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος τὴν πτώσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν παραμονή του στὸ ἁμαρτωλὸ καθεστῶς μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Λυτρωτοῦ. Κι' αὐτὸ ἐννοεῖ ὅταν σήμερα στὴν περικοπὴ τονίζει πὼς «Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. στ', 22). Καὶ ὁ Ἄπ. Πέτρος γιὰ νὰ δώσῃ ζωντανότερη εἰκόνα τῶν δούλων τῆς ἁμαρτίας γράφει πὼς ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ἀπεστάλησαν ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἀκολούθησαν τὴ λογικὴ τῆς ἁμαρτίας «εἰς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἄλωσιν καὶ φθοράν... ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται» (Β' β', 12). Καὶ «ἐλευθερίαν ἐπαγγελόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς» (Β' β', 19). Τὰ συνθήματα τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὀργάνων του εἶναι συνθήματα ἐλευθερίας, γιὰτὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ θεωρεῖ σκλαβιὰ τὸ φωτεινὸ βασίλειο τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς νόμους του, ἐπειδὴ εἶναι ἄρχων τοῦ σκότους καὶ μένει στὸ ζόφο ὑπόδικος κατὰ τὸν Ἄπ. Πέτρον (Β', β', 4).

* *

Και ὁ πλέον δύσκολος ἄνθρωπος, και ὁ πολὺ σακατεμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία και θλιβερὰ ἔκδοτος στὸ πάσης μορφῆς ἔγκλημα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὁμολογῇ σὲ κάποιες στιγμὲς πὺς ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ Θεὸ ὠδήγησε στὴ δουλεία τῆς ἁμαρτίας μ' ἔλα τὰ παρεπό-
μενα τῆς αὐτοῦ τοῦ εἶδους δουλείας. Ἀπ' αὐτὴν, λοιπόν, τὴν δου-
λεία μᾶς ἠλευθέρωσεν ὁ Χριστός, γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος, και πρέπει
νὰ σεβασθοῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὸ μεγάλο τοῦτο ἀγαθὸ, πὺ μᾶς ἐχάρι-
σεν ἐκεῖνος μὲ τὴ σταυρική του θυσία. Κι' ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸ σεβα-
σθοῦμε, ἀλλὰ και νὰ κρατηθοῦμε, και νὰ τὸ περιφρουρήσουμε, γιατί
μόνον σὲ τέτοιο ἔδαφος ἠθικῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας μπορεῖ νὰ οἰ-
κοδομηθῇ ὁ μεγάλος ναὸς τῆς ἀρετῆς μας και νὰ ζήσουμε αἰώνια
εὐτυχισμένοι κοντὰ στὸ Θεό. «Τῆ ἐλευθερία οὖν, ἣ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς
ἠλευθέρωσε, σ τ ἡ κ ε τ ε, και μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε»
(Γαλ. ε', 1). Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ πα-
λαιοῦ νόμου και ἀπὸ τὴ δεσποτεία τῶν παθῶν μας, ὁ ἄνθρωπος
ἐκλήθη νὰ γίνῃ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ δουλεία αὐτὴ πρέπει νὰ
εἶναι μὲ τὴ δικὴ μας συγκατάθεσι ὡς ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Μὲ
τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ἀπηλλάγη ὁ λογικὸς μηχανισμὸς ἀπὸ τὴν ὀξεί-
δωσί του και ἡ καρδιά ἀπέκτησε και πάλιν τὴν ἠθικὴ εὐαίσθη τία
της. Ἀπὸ τὸ φῶς πὺ ἔπεσε μὲ τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν ἀλήθεια στὸ
μυαλό μας, ὡς θεογνωσία και ἡ ἱκανότης πὺ ἔλαβε νὰ συγκρίνη
τ' ἀγαθὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας μὲ τὰ μολυσμένα πρᾶσσόφυλλα
πὺ ἀπελάμβανε ὁ ἄνθρωπος τῆς σκλαβιάς μακρὰ ἀπ' τὸ Θεό,
μᾶς καθοδηγεῖ πλέον στὴ νέα πορεία τῆς ζωῆς μας. Δὲν δικαιολο-
γεῖται ἡ ἐπάνοδος στὸ παλαιὸ ἁμαρτωλὸ καθεστῶς. Ὁ Ἀπόστολος,
τονίζοντας τό: «ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε
τῆ δικαιοσύνη» ὑποσημαίνει και τὸ διχασμὸ πὺ μπορεῖ νὰ πάθῃ
ὁ λυτρωμένος πιστὸς, διχασμὸ λόγῳ παλαιᾶς κακῆς ἔξεως, τὸν ὀ-
ποῖον ὁ Κύριος ἔκρινε ἀσύμφορο γιὰ τὴ σωτηρία μας: «Οὐδεὶς δύ-
ναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἡ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει και τὸν ἕτερον
ἀγαπήσει, ἡ ἐνὸς ἀντιθέεται και τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ
δύνασθε Θεῷ δουλεύειν και μαμωνᾶ» (Ματθ. στ', 24). Ἡ ὑποδού-
λωσις τοῦ ἐλευθερωθέντος διὰ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου στὴ δικαιο-
σύνη, εἶναι ἀκριβῶς και ἀπόδειξις τῆς ξαστεριάς τοῦ μυαλοῦ πὺ
ἐπετεύχθη μετὰ τὸ σπάσιμο τοῦ ζυγοῦ τῆς σαρκικῆς και ἠθικῆς
μας δουλείας. Γιατὶ μονάχα ἕνας ἠθικὰ και πνευματικὰ ἐλεύθερος
ἄνθρωπος μὲ πλούσιο τὸ φωτισμὸ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, μπορεῖ νὰ
συγκρίνη και ν' ἀποφασίσῃ ποιὸν κόσμον πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ.

* *

Ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἀνθρώπινες ἀδυναμίες και χρειάζεται μιὰ δυ-
νατὴ φωνὴ στὸ δρόμο τῆς καινούργιας μας ζωῆς, ὁ Παῦλος ἐλέγχον-

τας ἐμμέσως τῇ ντροπιασμένη μας διαγωγῇ μακρυὰ ἀπ' τὸ Θεό, γράφει: «Ὡσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τῆς ἀνομίας εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν». Τότε, μακρυὰ ἀπ' τὸ βασίλειο τῆς χάριτος, ἐντελῶς ἐλεύθεροι προτιμήσατε νὰ ζῆτε δουρικὰ καὶ νὰ ὑπηρετῆτε τὸ καθεστῶς τῆς ἁμαρτίας, πού καὶ τὰ σωματικὰ σας μέλη ἐμόλυνε, ὅπως καὶ τὴν ψυχὴ σας. Κι' ἐδουλεύατε μάλιστα πρόθυμα, φιλότιμα, μ' ἓνα ζῆλο, λὲς καὶ σὰς ἀνοιγαν μπροστά σας ἀμύθητοι θησαυροί. Λοιπὸν καὶ τώρα μετὰ τὸ λυτρωμὸ σας ἀπὸ τὴν ψευτιά καὶ τὴν ἀπάτη, θὰ δουλέψετε μετὰ τὸν ἴδιο καὶ φλογερότερο ζῆλο στὸ κράτος τῆς δικαιοσύνης, στὴν ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ καθαρισθῆτε ἀπὸ τὸ μολυσμὸ καὶ ν' ἁγιασθῆτε, ἀφοῦ «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. γ', 27). Καὶ γιὰ νὰ δουλέψετε μετὰ πίστι καὶ ἀφοσίωσι κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ νοιώσετε τὴν ἀνεκλάλητη χαρὰ καὶ εὐτυχία ἐνὸς τέτοιου δούλου, πρέπει νὰ ὑποβάλλετε στὴ συνείδησί σας τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: «Τίνα καρπὸν εἶχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος». «Ὡστε μπορεῖτε νὰ ὑποβοηθηθῆτε, γράφει ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἀπὸ τὸν ἀπολογισμὸ τῆς δουλείας σας στὴν ἁμαρτία. Ἀλλὰ ντρέπεσθε νὰ τὰ θυμηθῆτε ἀκόμη. Καρπὸς τῆς ἀμοιβῆς δὲν ἦταν παρὰ ἡ καταχνιά τῆς ντροπῆς καὶ ὁ τελικὸς χαμός. Δὲν ἀπομένει, λοιπὸν, παρὰ νὰ προτιμήσατε τὴ δουλεία τοῦ Χριστοῦ, στὴν ὁποία καὶ μόνον νοιώθετε τὸν ἑαυτὸ σας ἐλεύθερο καὶ ἀθάνατο μετὰ τὸ ὄραμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. «Ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον» (Ρωμ. στ', 22). Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑποταγὴν του πλέον στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὑπάρχει ἕδαφος καὶ ἄνεσις διαρκοῦς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου. Μπροστά μας δὲν ὑπάρχουν προσκόμματα πού νὰ μᾶς ἐξασθενίζουν τὴν ψυχικὴ δύναμι πού λέγεται βαθὺς πόθος νὰ πλησιάσουμε σὲ ἀγιότητα τὸν Κύριό μας. Δὲν μᾶς σκοτάνει τὴ δυνατὴ νοσταλγία νὰ πατήσῃ τὸ πόδι μας στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸν ἰδοῦμε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον (Α' Κορ. ιγ', 12). Ἡ ἁμαρτία ὅμως πρέπει νὰ χάσῃ μιὰ γιὰ πάντα τοὺς δούλους της. Πρέπει νὰ νοιώσῃ πὼς δὲν ὑπάρχουν πλέον στὴν ὑπηρεσία της τέτοιοι δούλοι, ἀλλ' ἀπέθαναν, καὶ ἀπέθαναν γιὰ νὰ ζήσουν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. «Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτία, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς» (Ρωμ. στ', 10-12). Ὁ κίνδυνος τώρα πού ὑπάρχει εἶναι μήπως μέσα μας, δώσωμε βασιλικά δικαιώματα στὸ κακὸ καὶ ἄλυστοδὲσθ τὴν ψυχὴ πού ρυθμίζει καὶ τις σωματικὰς ἐπιθυμίας. Δὲν θὰ μᾶς σώσῃ ἡ διαικίωσις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἔγινε χαριστική,

χωρίς ἐμεῖς νὰ συμβάλωμε προσωπικῶς ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον. Τὴν ἐλευθερίαν μας, ἐφ' ὅσον τὴν ὀφείλωμε στὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου, τὴ χρωστᾶμε σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔσπασε τὶς ἀλυσίδες, μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἀσφυκτικὴ ζώνη τῆς ὀργῆς, καὶ μᾶς παρουσίασε στὸ Θεὸ ἀθώους κατὰ χάριν. Μπορεῖ ὅμως, ἐμεῖς οἱ ἀθωοθέντες, νὰ γλιστρήσωμε καὶ πάλι πηδῶντας τὸ φράγμα τῆς ἀρετῆς πρὸς τὰ παλαιὰ μας λημέρια. Ἡ συνήθεια ὑπεγείρει τὸ σαρκικὸ φρόνημα, γαργαλίζει ἔντονα καὶ προκαλεῖ μὲ τὶς ἄμεσες προσφορὰς τοῦ κόσμου θάλωσι τοῦ μυαλοῦ καὶ μείωσι τῆς κριτικῆς του ἰκανότητος. Μπορεῖ συνεπῶς ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ χάσῃ, βέβαια, τὴν πίστη του καὶ τὴ θρησκευτικὴ κατοχύρωσὴ τῆς με λατρευτικῆς ἐκδηλώσεις, ὅμως νὰ θεραπεύῃ τὰ τόσα ψυχικὰ καὶ σωματικὰ του πάθη ὅπως ὁ παλαιὸς εἰδωλολατρικὸς κόσμος, ὁπότε προσωπικῶς δὲν τὸν σώζει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐξεδηλώθη στὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Μονογενοῦς του Υἱοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ δουλείας. Μονάχα ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐξουσιαστικῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου, ἡ πλήρης ἐξουθένωσις τοῦ ἰδίου μας θελήματος καὶ ἡ τελεία, καὶ ἄνευ ὄρων, ὑποταγὴ μας στὰ προστάγματα τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου, θεμελιώνει τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν καὶ ἀσφαλίζει ἀπὸ πτώσεις, ποὺ ὀδηγοῦν καὶ πάλιν στὴν παλαιὰ δουλεία τῆς ἁμαρτίας. "Ὅχι ἴγνη, ἀλλ' οὔτε σκιά τῆς ἁμαρτίας δὲν πρέπει νὰ πέσῃ πλέον στὴν αὐτὴ τῆς ψυχῆς μας. "Ὅ,τι θυμίζει δουλεία πρέπει ν' ἀπαλειφτῇ καὶ ἀπὸ τὴ μνήμη μας. Δυστυχῶς ὑπάρχει τὸ χωματοποιημένον φρόνημα, αὐτὲς οἱ τυραννικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος, ποὺ τόσο ἐνοχλητικῆς καὶ ὡς ἓνα σημεῖο βασανιστικῆς εἶναι. Κι' αὐτὰ τὰ ἀδύνατα ἁμαρτωλὰ κατὰλοιπα καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ πολεμήσῃ, ἐναντίον αὐτῶν, εἴπαμε καὶ ἀλλοῦ, νὰ ἀμυνθῇ. Ἀλλιῶς ἐὰν ἀμελήσῃ θὰ ὑποδουλωθῇ καὶ θὰ γελοιοποιηθῇ πλήρως ἀηδιάζοντας αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτοῦ του καὶ σβύνοντας τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του. Τότε κατὰ τί τὸν ὠφέλησε ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου, ἡ κατάργησις τοῦ κράτους τοῦ θανάτου, ὁ ἀφοπλισμὸς τῆς δυνάμεως τοῦ Ἄδου, τὸ ἄνοιγμα τῶν θυρῶν τοῦ παραδείσου, τὸ βάπτισμά του, ἡ πνευματικὴ τράπεζα ποὺ παρατίθεται, τὰ ἱερά λόγια ποὺ ἀκούονται, τὰ εὐαγγελικὰ ῥήματα ποὺ κηρύττονται καὶ ὅλα τὰ δῶρα ποὺ προσεφέρθησαν στὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀπλῆ καὶ κενὴ λέξις. Σημαίνει ἓνα γεγονός, καὶ προσδοκᾷ βιώματα ἀρετῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὰ βιώματα αὐτὰ ξεχωρίζουν τὰ παιδιὰ τῆς ἐλευθερίας, ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς ἠθικῆς σκλαβιάς. Τὰ πρῶτα ἔχουν τὸ φῶς καὶ τὰ δεύτερα τὸ σκότος. Τὰ πρῶτα ἀθλοῦν στὸ στίβο τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς γιὰ νὰ λάβουν ὄχι φθαρτὸ, ἀλλ' ἀφθαρτο στεφάνι (Α' Κορ. θ', 25). Τὰ δεύτερα εἶναι τὰ πλαδαρὰ ἐκεῖνα ὄντα, τῶν ὁποίων τὸ ἠθικὸν αἷμα ἀπομυζᾷ ὁ παρασιτικὸς κακοῦθηρ ὄγ-

κος τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἱκανοποιῦνται μὲ τὴν κνίδωσι πού αἰσθάνονται στὸ κορμὶ τῆς ψυχῆς τους. Τὰ πρῶτα μὲ μιὰ αἰσιοδοξία καὶ δημιουργικὴ ἐνεργητικότητα, ἐργάζονται πρὸς δόξαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπολαμβάνουν τῶν καρπῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Γαλ. ε', 22). Τὰ δεύτερα σὰν τέκνα ὀργῆς, θησαυρίζουν ὀργὴ κατὰ τὴν ἡμέρα πού θὰ ξεσπάσῃ ἡ ὀργὴ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας (Ρωμ. β', 5). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποκαλεῖ πάντοτε ἑαυτὸν στὶς ἐπιστολές του «δοῦλον» τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον ἓνας Παῦλος καὶ ἡ χορεία τῶν ἁγίων τῆς πίστεώς μας, ἔχουν τὴν τιμὴ νὰ φέρουν αὐτὸν τὸν τίτλο, τὸν δηλωτικὸ τῆς ἀγιότητός του, γιατί ὑπετάγησαν πλήρως στὸ Χριστό, καὶ σὰν δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ἐδόξασαν τὴν Ἐκκλησίαν Του. Κι' αὐτὸν τὸν τίτλο τοῦ «δοῦλου» τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνείδησιν τοῦ ὁποίου εἶχε καὶ ἡ Παρθένος (Λουκ. α', 38), μποροῦν ὅλοι νὰ τὸν ἀποκτήσουν, ἀρκεῖ νὰ ὑποτάξουν τὸ διεφθαρμένον ἐγὼ τους στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σβύσουν γιὰ πάντα τὸ σκοτεινὸ παρελθὸν τῆς δουλείας.

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκλήρυξ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος

Η ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Κάθε Σάββατο στὶς 16.40' (5 παρὰ 20 μ.μ.) μεταδίδεται ἀπὸ τὸν Κεντρικὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἐνόπλων Δυνάμεων ἡ ἐκπομπὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἴδια ἡμέρα, σὲ ἄλλη ὅμως ὥρα, μεταδίδεται ἡ ἴδια ἐκπομπὴ τακτικὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ραδιοφωνικοὺς Σταθμοὺς Θεσσαλονίκης, Λαρίσης, Τριπόλεως.

Εἰς τὴν ἐκπομπὴν αὐτὴν ἐρμηνεύεται ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ κάθε Κυριακῆς ἢ ἀναπτύσσονται ἐπίκαιρες θρησκευτικὲς ὁμιλίαι. Πάνω ἀπὸ δέκα χρόνια ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία φροντίζει ὥστε καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ εἰσέρχεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς κάθε οἰκογένειαν καὶ νὰ ἀκούγεται ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ὁ σωστικὸς τοῦ Κυρίου λόγος.

Οἱ αἰδεσ. Ἐφημέριοι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν καλὰ τὴν μεγάλην ὠφέλεια πού ἔμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, ἄς συστήσουν εἰς τοὺς ἐνορίτας των, νὰ ἀκούσουν τὴν ἐκπομπὴν αὐτὴν καὶ νὰ τὴν γνωστοποιήσουν καὶ εἰς τὸ περιβάλλον των.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτην Ἀμβρόσιον Λενῆν, Ἐνταῦθα. Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — Κύριον Σάββαν Ὁρφανίδην, Φλώρινα. Σᾶς ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς αἰτηθέντες τόμοι Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» καὶ ἐχρεώθητε μὲ τὸ ποσὸν τῶν 100 δραχμῶν. — Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτην Νικηφόρον Βαλτατζῆν, Χάιφν Ἰσραήλ. Συνδρομὴ σας ἐλήφθη. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ τεύχη τοῦ 1968. — Ἱερολογιώτατον Ἱερόθεον Φραντζεσκάκην, Ἐνταῦθα. Ἐνεγράφητε ἀπὸ 1-1-1968. — Αἰδεσιμώτατον Ἡλίαν Μπερτόνην, Σπάτα. Ἐνεγράφητε διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν περιοδικῶν. — Κύριον Δημήτριον Θεοχάρην, Καθηγητὴν - Θεολόγον. Ἄρταν. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ ἀπὸ 1-1-1968 κυκλοφορήσαντα τεύχη. — Αἰδεσιμώτατον Ἀναστάσιον Παππᾶν, Λευκοθέον Ζίτσης. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τὸ πρῶτον, ἐπληροφόρηθην τὴν χειροτονίαν σας. Ἦδη προέβημεν εἰς τὴν ἐγγραφὴν σας καὶ σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς τὰ ἀπὸ 1.1.1968 κυκλοφορήσαντα τεύχη. — Αἰδεσιμώτατον πρωτοπρεσβύτερον Ἰωάννην Βίσκαν, Πειραιᾶ. Ἐνεγράφητε διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν περιοδικῶν εἰς τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας ἀναγεγραμμένην διευθύνσει. Θερωδῶ παρακαλοῦμεν ὅπως μᾶς γνωρίσητε εἰς ποίαν διεύθυνσιν ἐλαμβάνατε μέχρι τοῦδε τὰ περιοδικὰ ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀντίστοιχον διαγραφὴν. — Ἱερομόναχον Ἀμφιλόχιον, Πάτρων. Συνδρομὴ σας ἐλήφθη. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ ἀπὸ 1.1.1968 κυκλοφορήσαντα τεύχη τῶν περιοδικῶν. — Αἰδεσιμώτατον Ἀλέξανδρον Ἀλεξόπουλιν, Θάσον. Ἐνεγράφητε ἀπὸ 1.1.1968. — Κύριον Ἀλέξανδρον Καρίπην, Ἱατρὸν, Θεσσαλονίκην. Αἰτηθέντα τεύχη 1967 σᾶς ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου

τοῦ ἐξ Οἰκονόμων

Ἐπιστάσις ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐπίκαιρα. «Κρατῶμεν τὰς ὁμολογίας». Οἱ τρεῖς πόλεμοι. Ἡ νηστεία. «Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάς». Ὅρθῃ ἐνέργεια. Ἄς τοῖς μιμηθοῦν. Ὅπως οἱ ἀκαλιέργητοι ἀγροί. Τέκνα ὑπακοῆς. Τὸ προγαμιαῖον πιστοποιητικόν. Ἡ ἐξομολόγησις τῶν παιδιῶν. Γραπτὰ κηρύγματα.—**Θεοδότη Σπεράντσα**, Στὴν ἐλθὰ τοῦ Θεολόγου (ποίημα).—**Ἐδαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὀρθοδόξου λατρείας.—**Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, Ἐπιτάφιος στὸ **Μεγάλο Βασίλειο**. Ἀπόδοσις **Θεοδότη Σπεράντσα**.—Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν **Ἰ. Χρυσόστομο**, Δὲν μᾶς βρῖσκει ἀναγκαστικά τὸ καλὸ ἢ τὸ κακόν, ἀλλὰ ρίζα τοὺς ἔχουν τὴν προαίρεσίν μας. Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**. Ἀρχιμανδρίτου **Προκοπίου Παπαθεοδώρου**, Πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας. Ἡ πορεία τοῦ Λυτρωμοῦ (B).—**Βασιλείου Ἡλιάδη**, Μία μεγάλη χριστιανικὴ μέρα. Ἡ ἑορτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τῆς λατρείας μας πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας. Αἱ διαμάχαι ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἡ μεγαλυτέρα πατριαρχικὴ λειτουργία.—**Πρωθιερέως Νικολάου Π. Παπαδοπούλου**, Ἀνέκδοτα τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν Κυκλάδων.—**Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—**Βασιλείου Μουστάκη**, Τὸ χριστιανικὸ ἀπόλυτο. Ἀρχιμανδρίτου **Χριστοφόρου Καλύβα**, Ἰεροκήρυκος Ἰ. Μητροπόλεως Χαλκίδος Κυριακοδρόμιον ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ ἑνιαυτοῦ. 28. Διαφορὰ δουλείας.—Ἀλληλογραφία.

Τύποις : ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὅδος Λένουμαν 185, Ἀθήναι — Τηλέφ. 530.318.

*Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρη